

Perintä- ja luotonvalvontaprosessien kehittäminen

Case: Konserni X

Tiia Rantanen

Opinnäytetyö, AMK

Marraskuu 2024

Liiketalouden tutkinto-ohjelma

Rantanen, Tiia

Perintä- ja luotonvalvontaprosessien kehittäminen. Case: Konserni X.

Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Marraskuu 2024, 52 sivua.

Liiketalouden tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö AMK.

Julkaisun kieli: suomi

Julkaisulupa avoimessa verkossa: kyllä

Tiivistelmä

Inflaatio ja korkojen nousu ovat lisänneet maksuvaikeuksia ja saaneet yrityksiä kiinnittämään huomiotaan luotonvalvontaan ja saatavien perintään. Myös Konserni X:ssä aihe koettiin ajankohtaisena, ja kehitystä vaativana. Tästä syntyikin idea opinnäytetyöstä, jonka tavoitteena oli selvittää toimeksiantajan nykyisten perintä- ja luotonvalvontaprosessien nykytilannetta sekä ongelmakohtia, jotta prosesseista voitaisiin tehdä tehokkaampia. Perintä- ja luotonvalvontaprosessien kehittäminen on toimeksiantajalle tärkeää myös siksi, että ne tukevat IFRS-standardien mukaista raportointia.

Tutkimus toteutettiin laadullisella menetelmällä, jonka aineisto kerättiin teemahaastatteluiden avulla. Haastateltaviksi valikoitui kolme toimeksiantajan perintä- ja luotonvalvontaprosessien parissa työskentelevää henkilöä. He valikoituivat haastateltaviksi toimenkuviansa perusteella, sillä prosesseja oli tarkoitus tarkastella niitä toteuttavien henkilöiden näkökulmasta.

Tutkimustulosten avulla prosesseista löytyi useita eri kehityskohteita. Kehityskohdista useimpiin saatiin kehitettyä ratkaisu, mutta joidenkin kohdalla toimeksiantajan tämänhetkiset resurssit toimivat rajoittavana tekijänä toteutukselle. On kuitenkin tärkeää huomioida, että nämä kehitysajat eivät tee prosesseista täydellisiä, vaan niitä tulee kehittää myös jatkossa, sillä niiden vaikutus yrityksen toimintaan on merkittävä. Ilman toimivia prosesseja myyntisaatavat eivät välttämättä kotiudu, jonka myötä yrityksen toiminta ei ole kannattavaa. Perintä- ja luotonvalvontaprosessien kehittäminen on erityisen tärkeää haastavassa taloustilanteessa.

Avainsanat (asiasanat)

Perintä, luotonvalvonta, vapaaehtoinen perintä, luottokauppa, myyntisaamiset

Muut tiedot (salassa pidettävät liitteet)

Liite 2 on salassa pidettävä, ja se on poistettu julkisesta työstä. Salassapidon peruste on Julkisuuslain 621/1999 24§, kohta 17, yrityksen liike- tai ammattisalaisuus. Salassapitoaika on kymmenen (10) vuotta, salassapito päättyy 29.11.2034.

Rantanen, Tiia

Development of debt collection and credit control processes. Case Group X

Jyväskylä: JAMK University of Applied Sciences, November 2024, 52 pages.

Degree Programme in Business Administration. Bachelor's thesis.

Permission for open access publication: Yes

Language of publication: Finnish

Abstract

Inflation and rising interest rates have increased payment difficulties and caused companies to pay attention to credit control and debt collection. At Group X, this topic was also considered relevant and in need of development. This inspired the idea for a thesis aimed at examining the current situation and issues within the company's existing debt collection and credit control processes to make them more efficient. Development of debt collection and credit control processes is also important for the commissioner, since they support reporting according to IFRS standards.

The study was conducted using a qualitative approach, which data was collected through theme interviews. Three employees working within the commissioner's collection and credit control processes were selected as interviewees. They were selected based on their job descriptions, as the goal was to understand the processes from the perspectives of those who execute them.

The research results revealed several development targets within the processes. Solutions were developed for most of these areas, though commissioner's current resources cause some limitations for the execution. However, it is important to recognize that these development ideas do not make the processes perfect; they will need ongoing development, given their significant impact on the company's operations. Without functioning processes, sales receivables may not be collected, which in turn endangers the profitability of the company. The development of debt collection and credit control processes is particularly important in a challenging economic situation.

Keywords/tags (subjects)

Debt collection, credit control, voluntary debt collection, credit trade, accounts receivable

Miscellaneous (Confidential information)

Appendix 2 is confidential and removed from the public thesis. The basis for secrecy is section 24, paragraph 17 of the Act on the Openness of Government Activities (621/1999), a company's business or trade secret. The period of secrecy is ten (10) years, the secrecy will end on 29 November 2024.

Sisältö

1	Johdanto	3
2	Luotonvalvonta ja perintä yrityksessä	4
2.1	Luotonvalvonta	4
2.1.1	Luottopolitiikka	4
2.1.2	Luottopäätös.....	5
2.1.3	Luottotiedot.....	6
2.2	Perintä	8
2.2.1	Vapaaehtoinen perintä	9
2.2.2	Oikeudellinen perintä	14
2.2.3	Jälkiperintä.....	15
2.2.4	Lainsäädäntö.....	16
2.2.5	Kansainvälinen perintä	21
2.2.6	Maksukyvyttömyysmenettelyt	24
2.3	IFRS-standardit	28
2.3.1	IFRS 9 Rahoitusinstrumentit	29
2.3.2	IFRS 15 Myyntituotot asiakassopimuksista	31
3	Tutkimusasetelma	33
4	Tulokset.....	37
5	Johtopäätökset.....	37
6	Pohdinta.....	37
	Lähteet	38
	Liitteet	41
	Liite 1. Teemahaastattelurunko	41
	Liite 2. Tulokset, johtopäätökset ja pohdinta (salassa pidettävä)	42
	Kuviot	
	Kuvio 1. Liiketoimintamalliin perustuva rahoitusvarojen luokittelu	30
	Kuvio 2. Odotettujen luottotappioiden malli.....	31
	Kuvio 3. IFRS 15 mukainen tuloutusmalli.....	32

Taulukot

Taulukko 1. Korkolain mukaiset viitekorkoprosentit	19
Taulukko 2. Maksutapojen vertailu	23

1 Johdanto

Maksuvaikeudet ovat yleistyneet merkittävästi Suomessa. Vuoden 2023 heinäkuussa konkurssseja pantiin vireille 76 enemmän kuin vuoden 2022 heinäkuussa. Tammi-heinäkuussa 2023 konkurssseja laitettiin vireille enemmän kuin kertaakaan kymmeneen vuoteen vastaavalla aikavälillä. Vuoden 2023 heinäkuun konkurssien määrä oli suurin koko 2000-luvulla. (Konkurssien määrä jatkaa kasvuun – näin asiakkaasta kannattaa pitää huolta 2023.) Myös kuluttajien maksuvaikeudet ovat lisääntyneet; yksityishenkilöiden maksuhäiriöiden kokonaismäärä kasvoi 2023 alkuvuonna 13 prosenttia (Hellström 2023). Maksuvaikeuksien lisääntyminen on aiheuttanut haasteita monille yrityksille kasvattaen liiketoiminnan riskejä.

Riskien ottamista voidaan pitää olennaisena osana liiketoimintaa, sillä täysin riskitöntä sopimusta ei ole olemassa. Erityisesti luottokauppaa harjoittavat yritykset kärsivät usein myyntisaamisiin liittyvästä luottoriskistä. Menestyvät yritykset keskittyvät hallitsemaan tätä riskiä luotonvalvonnalla, jonka yksi osa-alue on luottopolitiikka. Poliitiikka sisältää esimerkiksi perusteet asiakasvalinnoille sekä kriteerit luottokaupalle. Yrityksen tulee kuitenkin katsoa asiakasvalintoja ja kaupantekoa kauemmas tulevaisuuteen, ja varautua mahdollisiin maksuongelmiin. Selkeät prosessit varmistavat yrityksen toiminnan vakauden ja jatkuvuuden.

Luotonvalvonnan lisäksi perinnän merkitys korostuu haastavassa taloustilanteessa. Saatavien nopea kotiuttaminen on tärkeää luottotappioiden minimoimisen ja kassavirran ylläpidon kannalta, eli perinnän tulee olla tehokasta. Kuitenkin samalla liiketoiminnan kannattavuuden näkökulmasta on tärkeää panostaa asiakassuhteiden toimivuuteen erityisesti vaikeassa taloustilanteessa, kun asiakkaita on vähemmän. Liian tiukka perintä ei siis välttämättä ole kannattavaa, sillä se nähdään helposti kielteisenä asiana.

Tämän opinnäytetyön aiheeksi valikoitui saatavien perintä ja luotonvalvonta, sillä se on aiheena ajankohtainen sekä myös henkilökohtaisesti motivoiva. Idean opinnäytetyöstä sain työskennellessäni perinnän parissa toimeksiantajayrityksessä. Työskentelyni aikana huomasin, että perintä- ja luotonvalvontaprosessien kehittämiseksi voisi olla tarvetta, joten aihe nousee aidosta käytännön kehitystarpeesta. Tehokkaiden luotonvalvonta- ja perintäprosessien ylläpito on toimeksiantajalle tärkeää, sillä julkisesti listattuna yrityksenä sen on noudatettava IFRS-standardeja, jotka asettavat vaatimuksia myyntisaatavien ja luottotappioiden kirjaamiseen ja raportointiin.

Tämä opinnäytetyö koostuu kahdesta osasta, teoreettisesta osuudesta ja empiirisestä tutkimuksesta. Opinnäytetyön viitekehys on rajattu koskemaan luotonvalvontaa, yritysten välistä perintää sekä IFRS-standardeja 9 ja 15. Empiirinen osio alkaa tutkimuksen toteutuksen läpikäymisellä, jonka jälkeen esitellään saadut tulokset sekä niistä tehdyt johtopäätökset. Loppuun on koottu pohdinta, jossa arvioidaan työn luotettavuutta, eettisyyttä, ja sen onnistumista kokonaisuutena.

2 Luotonvalvonta ja perintä yrityksessä

2.1 Luotonvalvonta

Lindströmin (2014) mukaan luotonvalvonnalla tarkoitetaan niitä toimia, joilla luotonantaja seuraa luotonsaajan maksukäyttäytymistä, sekä varmistaa saataviensa perintää. Yrityksen luottokaupan onnistuminen on luotonvalvojan vastuualueella, jonka takia luotonvalvojan työtehtävien suunnitteluun ja toteutukseen tulee varata aikaa. Luotonvalvojan työtehtävät ovat monipuolisia, ja ne voivat liittyä luotonvalvonnan lisäksi myös reskontranhoitoon. (Lindström 2014, 1–2.) Lindström (2014) huomauttaa luotonvalvonnan olevan kuitenkin aktiivisempaa työtä kuin reskontran hoito. Luotonvalvonnan tehtävänä on hankkia ja ylläpitää aktiivisesti asiakkaasta saatavia tietoja, sekä tarvittaessa toimia näiden saatujen tietojen perusteella. (Mts. 172.)

2.1.1 Luottopolitiikka

Sekä Lehtonen, Mökkönen, Töyrylä, Seulu ja Tammenkoski (2023) että Lindström (2014) korostavat luottopolitiikan olevan olennainen osa yritystoimintaa luottokauppaa harjoittavissa yrityksissä. Luottopolitiikka voi olla usein laiminlyöty osa yrityksen toiminnan suunnittelussa, vaikka sen tulisi olla yhtä tärkeä kuin tuotteiden tai hinnoittelun suunnittelu. (Lehtonen, Mökkönen, Töyrylä, Seulu, & Tammenkoski 2023, luku 3; Lindström 2014, 4.)

Yrityksen luottopolitiikan tulisi olla selkeästi määritelty ja kirjattu, ja se vaatii jatkuvaa kehittämistä ja tarkistamista. Luottopolitiikkaa tarvitaan aina, kun toimituksen ja maksun välillä on viivettä, eli kun kyseessä on luottokauppa. Poliitiikka on laadittava aina yrityskohtaisesti, ja siihen vaikuttavat esimerkiksi asiakastyypit, tuotteet, mahdollisuus saada vakuuksia sekä yleinen markkina-tilanne. (Lehtonen ym. 2023, luku 3; Lindström 2014, 5–6.)

Luottopolitiikan tulisi sisältää yksityiskohtaiset ohjeet esimerkiksi asiakastietojen tarkistamisesta, luottopäätöksen tekemisestä, laskutusprosessista sekä perinnän aloittamisesta. On tärkeää, että koko henkilöstö osallistuu luottopolitiikan suunnitteluun, jotta kaikki ovat tietoisia ohjeista ja politiikkaan sitoudutaan paremmin. Poliitiikan kehitysvaiheeseen tulisi ottaa mukaan eri osastojen edustajia. Ylin johto, talous, myynti ja perintäosasto voivat yhdessä muodostaa kattavan luottopolitiikan, joka hallitsee yrityksen luottoriskejä, ja varmistaa että yrityksen toiminta on tehokasta. (Lehtonen ym. 2023, luku 3; Lindström 2014, 5–6.) Luottopolitiikka ei siis ohjaa ainoastaan luotonvalvojan työtä, vaan vaikuttaa koko yrityksen henkilökuntaan.

Koko luotonvalvontaprosessi pohjautuu yrityksen luottopolitiikkaan. Päätökset, joilla luotonvalvontaa toteutetaan, perustuvat yhdessä sovittuihin ja kirjattuihin sääntöihin. Luottopolitiikka toimii luotonvalvojan ohjekirjana eri tilanteissa tarjoten tukea päätöksentekoon. Näin luotonvalvojan ei tarvitse yksin päättää valvonnan toteutuksesta, vaan hän voi turvautua luottopolitiikan määrittelemiin ohjeisiin eri tilanteissa. Näin hän voi myös helposti perustella tekemänsä toimet.

2.1.2 Luottopäätös

Lindström (2014) toteaa luottopäätöksen olevan kiinteä osa yrityksen luottopolitiikkaa. Luottopäätöksessä määritellään luottosuhteen ehdot asiakkaan ja myyjän välillä. Sen rooli luottotappioiden ennaltaehkäisyssä ja luottotappioriskin minimoinnissa on merkittävä. Luottokauppaan sisältyy kuitenkin aina riskejä. Näiden riskien tunnistaminen ja tiedostaminen onkin olennainen osa luottopäätöksen tekemistä. Ennen varsinaista luottopäätöstä on kartoitettava kaikki päätökseen vaikuttavat tekijät. Päätöksen tulee pohjautua tarpeeksi laajoihin, ajankohtaisiin ja oleellisiin perusteisiin, ja asiakkaan yksilöintitietojen tulee olla tarkkoja ja riittävän yksityisluonteisia. Tietoihin kuuluvat yritysasiakkailla esimerkiksi yrityksen kaupparekisteriin merkitty virallinen nimi, y-tunnus, yhtiömuoto, osoite sekä vastuuhenkilöiden nimet. Yksilöintitietojen huolellinen selvittäminen etukäteen helpottaa luotonvalvontaa sekä mahdollista perintää tulevaisuudessa. Helpoiten tiedot saa selville suoraan asiakkaalta pyytämällä kaupparekisteriotteen muodossa. Tällöin kannattaa kuitenkin varmistaa, että otteessa on mukana myös viimeinen sivu, joka voi sisältää luottopäätökseen vaikuttavaa informaatiota, esimerkiksi tiedon yrityksen hallituksen erosta. (Lindström 2014, 7–9.) Lisäksi Lehtonen ja muut (2023, luku 3) nostavat esille, että huolellisesti tehty luottopäätös muodostaa vankan pohjan varsinaisen sopimuksen tekemiselle, oli kyseessä sitten velkakirja, osamaksusopimus tai mikä tahansa muu luotonantoon liittyvä sopimus.

Luottopäätöksen yhteydessä määritellään myös joko yksittäisen luoton määrä tai jatkuvan tilimuotoisen luoton raja. Rajan tiedottaminen asiakkaalle on tärkeä osa luottopäätöstä ja toimii ohjeena yrityksen myyntihenkilöstölle. Luottorajan asettaminen on olennainen osa luottopolitiikan käytännön toteutusta, ja siksi siihen tulisi suhtautua vakavasti. Yrityksen on tärkeä seurata ja valvoa luottorajaa, sillä sen laiminlyönti voi nopeasti vähentää yrityksen uskottavuutta ja vaarantaa yrityksen kyvyn tehdä tulosta. Luottorajan määrittelyyn liittyy myös päätös sen ylittämisen seuraamuksista. Asiakkaan kanssa yhdessä sovittuja seuraamuksia voivat olla esimerkiksi koko luoton eräännyttäminen tai sopimussakko. (Lindström 2014, 42.)

2.1.3 Luottotiedot

Luottotiedot ovat velallisen maksuhalukkuuteen tai -kykyyn liittyviä järjestelmällisesti kerättyjä, tallennettuja ja luovutettavia tietoja. Yleisimmin luottotiedot liittyvät maksuhäiriöihin, vaikka myös positiivisten luottotietojen kerääminen on mahdollista. (Koulu & Lindfors 2021, 54.) Suomessa positiivinen luottorekisteri otettiin käyttöön yksityishenkilöille 1. huhtikuuta 2024.

Luottotiedoilla on ratkaiseva vaikutus luottopäätöksessä, sillä luotonantaja tekee asiakasvalinnan niiden perusteella. Niin sanotusti puhtaat luottotiedot ovat ehtona luotonannolle, kun taas maksuhäiriömerkinnät tyypillisesti estävät lainan saannin perinteisistä lähteistä, kuten pankeista ja rahoitusyhtiöistä. Luottotiedoille voi olla käyttöä myös luottopäätöksen jälkeen. Velkoja voi tietojen avulla päätellä, kannattaako saatavan oikeudellinen perintä, sillä mitä enemmän velallisella on maksuhäiriömerkintöjä, sitä epätodennäköisempää maksun saanti on. Lisäksi perintään käytetyt kulut vain lisäävät velkojan tappiota, mikäli saatavaa ei saada kotiutettua. (Mts. 55.)

Niemen (2014) mukaan luottotietotoiminnan alkuperäinen tarkoitus on ollut varoittaa velkojia antamasta luottoa niille, joiden maksukykyä on epäilty aiemman maksukäyttäytymisen perusteella. Samalla luottotietotoiminnan voidaan ajatella palvelevan myös velallisen etua, sillä niin sanotut puhtaat luottotiedot helpottavat luoton saantia, kun taas luottotietomerkinnot estävät ylivelkaantumista. (Niemi 2014, 44.) Suomessa luottotietotoimintaa harjoitettiin pitkään ilman lainsäädäntöä, sillä luottotietolaki (527/2007) säädettiin vasta vuonna 2007. Luottotietolain tavoitteina oli varmistaa helposti saatavilla olevat ja luotettavat luottotiedot sekä suojata velallisen oikeuksia. Laki määrittää luottotietojen käyttötarkoitukset ja oikeudet tietojen saamiseen. Lisäksi laissa sää-

detään rekisteröitävistä tiedoista, mahdollisten virheiden korjaamisesta sekä luottorekisterin ylläpitäjän vastuusta väärin tietojen osalta. Lain noudattamista valvoo tietosuojavaltuutettu. (Koulu & Lindfors 2021, 56.)

Luottotietotoiminnan harjoittajan ja muiden luottotietoja käyttävien tai muutoin tietoja käsittelevien elinkeinonharjoittajien tulee noudattaa hyvää luottotietotapaa. Hyvään yritysluottotietotapaan kuuluu tietojen laadusta, tiedonsaantioikeuksista sekä tietoturvasta huolehtiminen. Lisäksi yrityksen oikeus tulla arvioiduksi totuuden- ja asianmukaisten tietojen perusteella ei saa vaarantua. (Luottotietolaki 527/2007, 5§.) Sekä Koulu ja Lindfors (2021, 57) että Niemi (2014, 52) ovat kuitenkin sitä mieltä, että osana hyvää luottotietotapaa voidaan pitää myös luottotietolain 11 §:ssä säädettyä yhdenvertaista kohtelua. Yhdenvertainen kohtelu tarkoittaa käytännössä esimerkiksi sitä, että yksittäisen velallisen maksuhäiriötietoja ei voi poistaa, jos muiden vastaavassa tilanteessa olevien velallisten tietoja ei poisteta. (Koulu & Lindfors 2021, 57.)

Luottotietolain (527/2007) mukaan luottotietorekisteriin voidaan yrityksen maksuhäiriötietoina tallentaa seuraavia tietoja:

- konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteriin tallennetut tiedot velallisesta ja asian käsittelystä
- tuomioistuimen lainvoimaisella tuomiolla, yksipuolisella tuomiolla tai velallisen hyväksymän vekselin protestilla todetut tiedot maksun laiminlyönnistä
- tiedot ulosottoasiasta, josta on annettu estetodistus tai tieto pitkäaikaisesta ulosotosta
- kuulusrekisterin merkityt tiedot velallisesta
- veroviranomaisen julkaisema tieto verosaatavasta tai vakuutuslaitoksen tieto sellaisen saatavan laiminlyönnistä, joka voidaan suoraan ulosmitata
- tieto kirjallisesta ilmoituksesta velalliselta velkojalle, jossa tämä myöntää maksujen laiminlyönnit
- tieto velkojan antamasta maksukehotuksesta, joka koskee erääntynyttä ja riidatonta saatavaa.

Rekisteriin on merkittävä myös velallisen pyynnöstä tieto siitä, jos maksuhäiriö on syntynyt takausvastuun tai vierasvelkapanttauksen takia, sekä velallisselvitykseen kuuluva tieto konkurssin ensisijaisista syistä. Näiden tietojen lisäksi luottotietorekisteriin on mahdollista lisätä myös tiedot yrityksen maksuhäiriömerkintään johtaneista syistä sekä tieto häiriön alkuperäisestä syntymisajasta. Maksutapatietoina yrityksestä voidaan tallentaa tiedot siitä, miten se yleensä hoitaa velkansa.

Merkinnät myöhästyneistä maksuista voivat perustua vain sellaisiin tilanteisiin, joissa saatava on riidaton ja maksu on myöhässä vähintään seitsemän päivää. (Luottotietolaki 527/2007, 24 §-25 §.)

Luottotietolain (527/2007) mukaan yritysluottotiedot tulee poistaa seuraavasti:

- Tiedot konkurssista kuukauden kuluessa siitä, kun tieto on poistettu konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteristä, kuitenkin viimeistään viiden vuoden kuluttua konkurssin alkamisesta
- Yrityssaneerausta ja kuulutuksia koskevat tiedot kuukauden kuluessa siitä, kun tiedot on poistettu viranomaisen rekisteristä, josta tiedot ovat alun perin peräisin
- Tiedot ulosotosta heti, kun ulosottomies on peruuttanut pitkäkestoisen tai aiheettoman ulosoton
- Muut tiedot ulosotosta heti, kun luottotoiminnan harjoittaja saa tiedon ulosottoperusteen kumoutumisesta tai velallinen maksaa suppeassa ulosotossa perityn velan
- Tiedot velallisen itsensä tunnustamasta maksuhäiriömerkinnästä kahden vuoden kuluessa merkinnän tekemisestä
- Tiedot maksutavasta tai luottokelpoisuusluokituksesta kuuden kuukauden kuluessa sen tekemisestä, ellei sitä korjata uudella merkinnällä
- Tiedot liiketoimintakiellosta silloin, kun liiketoimintakiello päättyy. (Luottotietolaki 527/2007, 28 §.)

Luottotietopalveluiden tarjoajat, kuten Suomen Asiakastieto Oy, Bisnode Finland Oy ja Intrum Oy, keräävät ja analysoivat luottotietoja monista eri lähteistä. Ne tarjoavat erilaisia palveluita, joihin kuuluvat esimerkiksi luottotietolausunnot yritysten luottokelpoisuudesta ja luotonmaksukyvyistä. Tarjottuihin palveluihin kuuluu myös yrityksen luottoluokitus eli rating. Se on automaattisesti ja jatkuvasti päivittyvä järjestelmä. Rating perustuu yrityksen toiminnan, talouden ja maksutapojen analysointiin, arvioiden näiden perusteella yrityksen luottokelpoisuutta ja kykyä täyttää normaalin liiketoiminnan taloudelliset velvoitteet. Luottoluokitus muodostuu asteikosta, jossa paras taso on AAA ja heikoin C. (Niemi 2014, 45.)

2.2 Perintä

Luotonvalvontaa hoidetaan käytännössä perintätoimilla. Yleisesti perintä voidaan jakaa kahteen osa-alueeseen: vapaaehtoiseen ja oikeudelliseen perintään. Vapaaehtoisessa perinnässä käytettäviä menetelmiä ovat esimerkiksi kirjeperintä, puhelinperintä sekä maksusuunnitelman laatiminen. Oikeudellisia perintäkeinoja ovat esimerkiksi haastemenettely, tilitys, takavarikko tai ulosotto. (Lindström 2014, 2–3.)

2.2.1 Vapaaehtoinen perintä

Vapaaehtoisen perinnän tarkoituksena on saada velallinen maksamaan velkansa ilman oikeudellisia toimenpiteitä, kuten tuomioistuinta tai ulosottoa. Tavoitteena on nopea ja taloudellinen prosessi myös velallisen näkökulmasta. Usein vapaaehtoinen perintä jääkin velkojan ja velallisen väliseksi asiaksi, jolloin velkoja saa saatavansa ja velallinen välttyy maksuhäiriömerkinnältä.

(Lindström 2014, 220.)

Lehtosen ja muiden (2023) mukaan yrityksen perintäpolitiikkaan vaikuttavat sen toimiala, asiakas-kunta, myytävien hyödykkeiden laatu ja määrä sekä esimerkiksi käytössä olevat vakuudet. Perintä- ja luottopolitiikkaa tulisikin mukauttaa asiakas- ja tuoteryhmien mukaan sekä tarvittaessa myös asiakastasolla. Asiakastason muutokset luotto- tai perintäpolitiikassa kannattaa kirjata ylös siten, että jokainen, joka osallistuu luotonvalvontaan tai myyntiin, voi tarkastaa nämä tiedot. (Lehtonen ym. 2023, luku 7.)

Vapaaehtoisessa perinnässä on tärkeää määrittää napakka aikataulu, joka vaihtelee sen mukaan, onko asiakas kuluttaja vai yritys. Yritysten perintärytmi voi olla nopeatempoisempi kuin kuluttajien. (Lehtonen ym. 2023, luku 7.) Lindström (2014) nostaa kuitenkin esiin, että perinnän liiallista kaavamaisuutta tulisi välttää. Mikäli perintätoiminta on hyvin säännöllistä ja rutiininomaista, hitaasti maksavat asiakkaat voivat helposti selvittää, kauanko he voivat viivyttää maksua ilman haitallisia seurauksia. Toisaalta myös liiallista yksilöimistä tulisi välttää. Velkojan on tärkeää osoittaa olevansa tosissaan niin sanallisesti kuin kirjallisesti. (Lindström 2014, 221.)

Vapaaehtoisen perinnän alkuvaiheisiin voi kuulua esimerkiksi reklamaatioiden käsittely, maksuohjelmien laatiminen ja valvonta sekä muut toimenpiteet, joilla pyritään varmistamaan velan maksaminen. Perinnän edetessä velkoja voi turvautua myös keinoihin, jotka ovat mahdollisia joko yrityksen sisäisen luottopolitiikan tai yleisen lainsäädännön takia. Näitä keinoja ovat esimerkiksi luottokiellon asettaminen, toimituksen katkaisu tai sopimuksen eräännyttäminen. (Willman 2019, 14–15.)

Perintätoimien kustannukset täytyy aina suhteuttaa järkevästi perittävään saatavaan. Perinnän tulisi lisätä yrityksen arvoa, ja olla taloudellisesti kannattavaa. Olennaista ei ole osoittaa olevansa oikeassa, vaan kerätä saatavat mahdollisimman tehokkaasti. (Lindström 2014, 221.)

Kirjeperintä

Kirjeperintä on usein perintäprosessin ensiaskel (Lindström 2014, 271). Perintäkirjeen tulee olla sävyltään asiallinen, ja huumorin käyttö ei kannata, sillä se voi pahimmassa tapauksessa suututtaa velallisen (Lehtonen ym. 2023, luku 7). Kirjeen tulee sisältää tiedot erääntyneestä saatavasta, sekä tiedot mahdollisista maksun laiminlyönnin seurauksista. Seuraamusten tulee olla aina lainmukaisia. (Lehtonen ym. 2023, luku 7; Lindström 2014, 271–272.) Kirjeessä mainittavia seuraamuksia voivat olla esimerkiksi viivästyskorko, perintäkulut, siirto perintätoimistolle, mahdollinen oikeudenkäynti sekä ulosottomenettely. Kaikkia käytettävissä olevia keinoja ei kannata mainita heti ensimmäisessä perintäkirjeessä, jollei kyseessä ole ainoastaan itse lähetetystä maksukehotuksesta ennen saatavan siirtoa ulkopuoliseen perintään. (Lehtonen ym. 2023, luku 7.) Sekä Lehtonen ja muut (2023) että Lindström (2014) puhuvat vahvasti liioitelluilla perintätoimilla uhkailua vastaan. Jos velkoja asettaa jatkuvasti uhkauksia, joita se ei toteuta, velallinen huomaa tilanteen ja hyödyntää sitä. (Lehtonen ym. 2023, luku 7; Lindström 2014, 272.)

Perintäkirje tulisi aina lähettää yrityksessä sellaiselle henkilölle, joka todellisuudessa pystyy päättämään yrityksen laskujen maksusta. Jos tällaista henkilöä ei ole tiedossa, myös sopimuksen tai tilauksen tekijä voi olla sopiva vaihtoehto. Lindström (2014, 273) toteaa perintäkirjeiden tehoavan parhaiten asiakkaisiin, joilla ei ole aiemmin ollut maksuvaikeuksia. Kirjeperinnän etuna voidaan pitää sen alhaisia kustannuksia (Lehtonen ym. 2023, luku 7).

Perinnän on edettävä johdonmukaisesti, eli sen sävyn tulee tiukentua perintäprosessin edetessä. Siksi normaalin perintäkirjeen looginen jatkumo on konkurssiuhkainen maksukehotus. (Lehtonen ym. 2023, luku 11.) Kehotuksen tulee sisältää maininta siitä, että velkoja hakee velallisen konkurssiin, jollei kirjeessä mainittua saatavaa makseta seitsemän päivän kuluessa tiedoksi saamisesta. Konkurssiuhkainen maksukehotus helpottaa konkurssin hakemista, sillä se kääntää todistustaakan. Normaalitilanteessa velkojan on todistettava velallisen maksukyvyttömyys, mutta maksukehotuksen saaneen ja maksun laiminlyöneen velallisen onkin todistettava maksukykynsä. Tämän todistaminen on usein vaikeaa, ellei jopa mahdotonta. Siksi velkojan konkurssihakemus perustuukin usein konkurssiuhkaiseen maksukehotukseen. (Koulu & Lindfors 2021, 50.)

Koska kehotuksen seuraukset ovat vakavat, myös sen sisällölle on asetettu tiukat vaatimukset: kehotuksen tulee sisältää maininta konkurssista ja tiedot saatavan perusteesta sekä sen määrästä.

Lisäksi konkurssia on haettava kolmen kuukauden sisällä, jos sitä aiotaan hakea. Velkojalle ei synny velvoitetta hakea velallista konkurssiin, vaikka sillä uhkaisikin. (Koulu & Lindfors 2021, 50.) Velkojan pitäisi kuitenkin olla valmis toteuttamaan uhkauksensa, sillä muuten kirjeet menettävät tehonsa. Konkurssiuhkainen perintä toimii usein maksuhaluttomiin yrityksiin. Vaikka maksukehoitus annetaan usein haastemiehen kautta tiedoksi, tieto kehotuksesta ei ole julkista, jolloin muut velkojat eivät saa tietää yrityksen mahdollisista maksuongelmista. Konkurssiuhkaista maksukehotusta voidaankin pitää viimeisenä puhtaana perintäkeinona ennen konkurssia. (Lehtonen ym. 2023, luku 11.)

Puhelinperintä

Puhelinperintää käytetään usein kirjallisten maksumuistutusten rinnalla. Perintää voidaan toteuttaa esimerkiksi soittamalla velalliselle ennen maksumuistutuksen lähettämistä ja muistuttamalla laskun erääntymisestä. Samalla voidaan kysyä, onko lisämaksuajalle tarvetta. (Willman 2019, 95.) Puhelinperintä voi olla nopea ja tehokas perinnän keino, mutta huonosti hoidettuna se voi aiheuttaa luottotappioiden kasvua ja myynnin heikkenemistä. Puhelinperinnän suorittajan tulee valmistautua perintään huolellisesti niin, että hänellä on yleiskuva tilanteesta ja tieto esimerkiksi siitä, millaisia osamaksu- tai maksuaikasopimuksia hän voi solmia. Perijän kannattaa aina tehdä muistiinpanot puhelusta erimielisyyksien varalta. Puhelinperintää suorittavan henkilön tulisi pyrkiä puhelussa saamaan määrätietoisesti koko saatavalle maksu, ollen samalla kuitenkin kohtelias. (Lehtonen ym. 2023, luku 7.)

Perintätavan etuna voidaan pitää sen avulla saatua henkilökohtaista kontaktia velalliseen. Vakio- muotoista perintäkirjettä persoonallisempi puhelu voi lisätä velallisen halua suorittaa velka vapaaehtoisesti. (Willman 2019, 96.) Sekä Lehtosen ja muiden (2023, luku 7) että Willmanin (2019, 96) mielestä puhelinperintä sopii parhaiten suurehkoihin yrityssaataviin, sillä puhelinperintä on työlästä, ja sen toteuttaminen vaatii melko paljon resursseja. Myös puhelinperinnässä olisi hyvä tavoitella yrityksen maksuista vastaavaa henkilöä, mutta jos häntä ei tavoiteta, myös tilaaja tai sopimuksen tekijä ovat hyviä kohteita. Yrityksiin soittaessa paras soittoaika on usein normaali työaika, toisaalta hankalia tapauksia voi yrittää tavoitella hieman sen ulkopuolella. (Lehtonen ym. 2023, luku 7.)

Tratta

Tratta on yrityssaataviin käytettävä maksukehotus, jonka noudattamatta jättäminen johtaa luottotietorekisterimerkintään. Sitä voidaan käyttää vain saataviin, jotka ovat eräänntyneitä, selviä ja riidattomia. Ennen tratan lähettämistä velalliselle tulee lähettää maksumuistutus, jossa on annettu vähintään 10 päivää aikaa maksaa saatava tai antaa sitä koskeva huomautus. Tämän määräajan tulee olla päättynyt ennen tratan lähetystä. Tratan tulee olla aina kirjallinen, paitsi jos velallinen on hyväksynyt jonkin muun pysyvän toimitustavan. Tratan saa julkaista aikaisintaan 14 päivän kuluksua sen lähettamisestä. Tratta tulee julkaista viimeistään 60 päivää sen lähettamisestä, jollei velallisen kanssa ole sovittu toisin. (Perintälaki 513/1999, 7 §.)

Willmanin (2019) mukaan tratan tehokkuus perustuu sen julkisuusuhkaan. Kun tratta julkaistaan luottotietorekisteriin, perintätoimistot suorittavat joko hiljaisen tai julkisen protestoinnin. Hiljaisessa protestoinnissa tratan aiheuttama maksuhäiriötieto merkitään yrityksen luottotietoihin. Julkisessa protestoinnissa maksuhäiriömerkinnän syntyminen julkaistaan lisäksi talousalan julkaisuissa, kuten Kauppalehdessä ja Taloussanomissa. Hiljaisen protestoinnin hyvänä puolena voidaan pitää sitä, että velkojat, jotka eivät seuraa luottotietorekisteriä, eivät saa tietää merkinnästä. Kun velkojia on vähemmän, oman saatavan kotiuttaminen on helpompaa. Julkisen protestoinnin hyvänä puolena voidaan pitää sen luomaa painostusta. Julkisen protestin myötä velallisen maksuvaikeudet tulevat tietoon laajalti, ja velkojat tehostavat perintäänsä. Tratta aiheuttaa yritykselle maksuviivemerkinnän, joka vaikuttaa yhtiön luottoluokitukseen. Se puolestaan vaikuttaa luotonantajien arvioon yrityksen maksukyvyistä. (Willman 2019, 173–174.)

Lehtonen ja muut (2023) toteavat tratan sopivan parhaiten pienehköihin saataviin yrityksiltä, joilla ei ole aiemmin ollut maksuvaikeuksia. Tällöin uhka julkisesta merkinnästä on suuri. Tratta toimii suurehkoihin saataviin huonosti sen lyhyen maksuajan vuoksi. Tratan julkaisu voi johtaa siihen, että muutkin velkojat ryhtyvät perimään velkojaan, ja tämä voi pahimmillaan viedä velallisen konkurssiin. (Lehtonen ym. 2023, luku 7.)

Tratan protestointi tapahtuu Suomen Asiakastieto Oy:ssä. Se ei ota vastaan toimeksiantoja yksittäisiltä velkojilta, vaan ainoastaan perintätoimistoilta ja joiltakin suuryrityksiltä, jotka hoitavat perintänsä omin voimin. Saatuaan tiedon protestoitavasta saatavasta Suomen Asiakastieto Oy lähettää velalliselle protesti-ilmoituksen. Siinä ilmoitetaan, että mikäli saatava maksetaan seitsemän

päivän sisällä, protestointi tapahtuu hiljaisesti, eli sitä ei nosteta talousalan julkaisuihin. Protestista aiheutunutta maksuhäiriötietoa ei saa poistettua, ellei ole tapahtunut virhettä, esimerkiksi että velkoja ei ole huomannut ennen protestointia tullutta maksusuoritusta tilillään. Maksaminen protestin jälkeen ei poista merkintää, mikä on tärkeää muistaa trattaperintää käytettäessä. (Lehtonen ym. 2023, luku 7.)

Lehtosen ja muiden (2023) mukaan tratan protestointi ei ole aina järkevää. Protestoinnin väliin jättäminen voi olla hyvä vaihtoehto esimerkiksi, jos asiakassuhdetta halutaan vielä jatkaa tai jos epäillään, että tratan julkaisu aiheuttaisi muiden velkojien kiihtyneen perinnän. Tratan protestomatta jättäminen tulisi olla kuitenkin harvinaista, sillä velalliset oppivat nopeasti, ettei velkoja ole tosissaan lähettäessään trattaa. Tratan protestoinnin voi estää myös velallisen toimesta tapahtuva saatavan riitauttaminen. Riitauttamisen tulee olla aina perusteltu, pelkkä velan kiistäminen ei ole riittävä peruste. Tällöin on tärkeää tutkia, onko kyseessä todella aiheellinen reklamaatio, vai riitainen saatava. Jos kyse on reklamaatiosta, asia on hoidettava pikaisesti kuntoon. Jos kyse on taas riitaisesta saatavasta, perintää on jatkettava laajalla haastehakemuksella alioikeudessa. (Lehtonen ym. 2023, luku 7.)

Henkilökohtainen perintä

Henkilökohtaiset perintäkäynnit ovat nykyään melko harvinaisia Suomessa, mutta muualla maailmassa niin sanottu street collection on edelleen tunnettu perintämenetelmä. Menetelmä voi olla tehokas suurien yrityssaatavien perinnässä, mutta se vaatii runsaasti resursseja. Perintäkäynteihin tulisi valmistautua vähintäänkin yhtä huolellisesti kuin puhelinperintään; esimerkiksi perinnän tavoitteet ja maksusopimukseen liittyvät rajat on hyvä selvittää etukäteen. Perintäkäyntejä voidaan pitää eräänlaisina asiakastapaamisina ja neuvotteluina saatavan kotiuttamiseksi, joiden tavoitteena on löytää tilanteeseen yhteinen, molemmille osapuolille sopiva ratkaisu. Käyntien tulisi kannustaa velallista maksamaan, eli perintää suorittavan on oltava toimissaan asiallinen ja määrätietoinen. Uhkaava käytös ei ole missään nimessä hyväksyttävää. (Lindström 2014, 278.)

Perintäkäynnin ohessa perijä voi tehdä yritykseen myös pienimuotoisen tutkimuksen, esimerkiksi miltä taloudellinen tilanne ja tilinpäätöstiedot näyttävät. Yrityksen taloustilannetta voidaan arvioida myös toimitilojen avulla: miltä työntekijöiden toiminta vaikuttaa, tai näyttääkö yritys elävän yli omien varojensa? (Lehtonen ym. 2023, luku 7.)

Yritykset voivat käyttää perintäkäynteihinsä myyntihenkilöstöä, mutta valinnan tulisi olla tarkkaan harkittu. Myyjät eivät ole perinnän ammattilaisia, ja perinnän tehokkuutta voi rasittaa pitkä asiakassuhde. Pelkkä kustannushyöty siitä, että myyjä liikkuu muutenkin alueella, ei aina ole oikea päätöksentekoperuste. (Lindström 2014, 279.) Useimmiten myyjien tehtäviin kuuluu kuitenkin yhteydenpito asiakkaaseen, joten myös laskujen erääntyminen voidaan ottaa luontevasti esille asiakaskäynnin yhteydessä. Jos myyntihenkilöstö laitetaan perimään saatavia, tulee heille antaa tarpeeksi ohjausta siitä, millaisia maksuaika- ja osamaksusopimuksia heillä on lupa sopia. (Lehtonen ym. 2023, luku 7.)

Tiivistettynä vapaaehtoisesta perinnästä voitaisiin sanoa, että sen tulee olla tilanteeseen ja asiakkaaseen mukautuvaa. Käytettävät keinot tulee harkita tarkkaan, sillä asiakasta ei haluta suututtaa. Toisaalta turhia uhkauksia on myös vältettävä, sillä ajan myötä ne syövät velkojan uskottavuutta. Perintää suorittavan on oltava perillä oikeuksistaan, kuten myös velvollisuuksistaan.

2.2.2 Oikeudellinen perintä

Vapaaehtoisen perinnän jälkeen voidaan tarvittaessa siirtyä oikeudelliseen perintään, jota kutsutaan myös pakkoperinnäksi (Lindström 2014, 220). Oikeudellinen perintäprosessi käynnistetään usein vasta, kun kaikki vapaaehtoisen perinnän keinot on käytetty. Oikeudellisen perinnän ensisijainen tavoite on sama kuin vapaaehtoisen: velallinen joko maksaa velkansa tai sopii maksusuunnitelmasta velan hoitamiseksi. Toissijainen tavoite on täytäntöönpanoperusteen eli oikeuden päätöksen hankkiminen, jota käyttämällä velkoja voi saada saatavansa ulosmitattua velallisen omaisuudesta. (Mts. 291.) Velkoja voi toteuttaa oikeudellisen perinnän joko itse tai valtuuttamansa asiamiehen välityksellä. Asiamieheksi kannattaa valita perintäasioihin erikoistunut taho, esimerkiksi perintätoimisto tai perintään erikoistunut asianajotoimisto. (Mts. 294.)

Harkittaessa oikeudelliseen perintään siirtymistä tulisi miettiä onko se kannattavaa. Jos velallisella on jo aiempia vakavia maksuhäiriömerkintöjä, perintä voi osoittautua turhaksi ja aiheuttaa pelkkiä kuluja. Toisaalta velallisen varallisuustilanne voi myöhemmin muuttua, mutta useimmiten erityisesti pienten saatavien kohdalla oikeudellisen prosessin väliin jättäminen voi olla järkevää. (Lehtonen ym. 2023, luku 9.) Ennen oikeudellisen perinnän aloittamista velkojan on tärkeää tutkia velallisen aiempaa maksukäyttäytymistä, jonka avulla voidaan saada tietoa kyseiselle velalliselle

tehokkaimmasta perintätavasta. On olennaista huomioida, että kaikki maksuhäiriöt eivät välttämättä näy luottotietopalveluissa, joten todellinen kuva velallisen maksukyvyistä saadaan vain velallisen asioita hoitavalta ulosottomieheltä. (Lindström 2014, 292.)

Perintäkuluista pääasiallisessa vastuussa on velallinen, mutta jos tämä todetaan perinnän päätteeksi varattomaksi, kustannukset lankeavat velkojan vastuulle. Oikeudellisen perinnän kustannusriski on aina lopulta velkojan kannettavana. Perinnän kustannuksia tuleekin arvioida suhteessa saatavaan. Oikeudellinen perintä ei yleensä ole kannattavaa pienten saatavien kohdalla, jollei varmuudella tiedetä velallisella olevan varallisuutta. (Lindström 2014, 294.) Lehtosen ja muiden (2023) mukaan oikeudellinen perintä tehoaa useimmiten maksuhaluttomiin velallisiin, joiden kohdalla usein pelkkä haastehakemuksen jättäminen saa nämä maksamaan. Perintään kannattaa usein ryhtyä siksi, etteivät velkojan uhkaukset jää tyhjiksi. Muutoinkin perinnässä tehokkaimpia ovat useimmiten uudet keinot. (Lehtonen ym. 2023, luku 9.)

2.2.3 Jälkiperintä

Jälkiperinnällä tarkoitetaan sellaisten saatavien perintää, joiden perinnässä ei ole aiemmin onnistuttu, ja jotka on jätetty odottamaan velallisen maksukyvyyn parantumista. Jälkiperittävät saatavat on usein kirjattu jo luottotappioiksi, mutta se ei estä velkojen perimistä. Luottotappiokirjattua saatavaa voidaan periä, kunnes se on maksettu tai vanhentunut. Jälkiperintä voidaan hoitaa joko itse tai ulkoistaa se; myös vanhojen saamisten myyminen on yleistynyt. Perintää voidaan toteuttaa joko kirjeperintänä tai lähettämällä saatava uudelleen ulosottoon. Kirjemuotoinen perintä toteutetaan usein säännöllisin väliajoin, esimerkiksi kerran vuodessa, lähetettävänä kirjesarjana. Kirjeiden tulisi poiketa toisistaan, ja tiukentua sävyiltään asteittain, kuten normaalissakin kirjeperinnässä. Kirjeperintää tehdessä velallista voidaan houkuttaa maksamaan velka tekemällä erilaisia tarjouksia, esimerkiksi luopumalla perintäkuluista, jos maksu saadaan heti. Vaikka perintäkulut jäävät tällöin saamatta, voidaan saatavan kotiutumista kuitenkin pitää voittona velkojan kannalta. (Lehtonen ym. 2023, luku 10.)

Lehtosen ja muiden (2023) mukaan jälkiperinnän onnistumisen kannalta oleellisia tekijöitä ovat velallisen varallisuustilanteen muutokset ja velkojan periksiantamattomuus. Jälkiperintä onnistuu harvoin osakeyhtiöiltä ja osuuskunnilta, sillä yleensä kun niiden varat loppuvat, ne hakeutuvat konkurssiin. Tällöin jälkiperintää ei voida harjoittaa. Myös yhdistysten kohdalla jälkiperintä on

usein tehotonta. Jälkiperintä on kuitenkin yleensä kannattavaa avoimilta yhtiöiltä ja kommandiittiyhtiöiltä. Tällöin perinnän kohteena ovat lähinnä vastuunalaiset yhtiömiehet. Heillä on kuitenkin usein paljon velkaa yritystoiminnasta, joten yhtä hyvään perintätulokseen kuin kuluttajien kohdalla ei päästä. Jälkiperinnän onnistumiseen tulee suhtautua realistisesti, sillä kyseessä on perintä, joka on jo aiemmin epäonnistunut. Jälkiperintää voidaan kuitenkin pitää kannattavana, koska sillä on usein ennaltaehkäisevä vaikutus velallisiin, ja samalla yritys vaikuttaa hoitavansa asiansa perusteellisesti. (Mt., luku 10.)

2.2.4 Lainsäädäntö

Perintäprosessin kulkua Suomessa määrittelevät olennaisesti useat erilaiset lait, kuten perintälaki, korkolaki, laki velan vanhentumisesta sekä luottotietolaki. Tässä kappaleessa perehdytään tarkemmin lakiin saatavien perinnästä (513/1999), korkolakiin (633/1982) sekä lakiin velan vanhentumisesta (728/2003).

Laki saatavien perinnästä

Laki saatavien perinnästä (513/1999) on tullut voimaan 1.9.1999. Ennen voimaantuloa Suomessa ei ollut perintätoimintaa säätelevää yleislakia. Suurimmat muutokset laissa sen voimaantulon jälkeen ovat tapahtuneet vuosina 2005 ja 2013. (Lindström 2014, 221–222.) Vuonna 2005 lakiin lisättiin esimerkiksi velallisen oikeusturvaa parantava pykälä 4 a, jonka mukaan velallisella on oikeus saada velkojaltaan kerran vuodessa maksutta tietoonsa velkojensa kokonaismäärä, listaus maksamattomista veloista ja niiden lyhennyksistä sekä selvennys kertyneiden korkojen ja kulujen määrästä (HE 21/2004). Vuonna 2013 perintälakiin lisättiin esimerkiksi säännös 40 euron vakiokorvauksesta velkojalle, jos kyseessä on yritysten välinen kauppa, sekä lisättiin tarkennuksia hyvään perintätapaan liittyviin säännöksiin (HE 57/2012).

Laki saatavien perinnästä (513/1999) on yleislaki, mikä tarkoittaa, ettei sitä sovelleta, mikäli asiasta säädetään muussa lainsäädännössä, eli erityislaissa. Perintälakia sovelletaan kuitenkin aina soveltuvien osin myös erityislain piiriin kuuluvissa tilanteissa. Perintälain vaikutusalueella ei ole rajoitettu saatavalajien tai velkojien aseman perusteella. Näin ollen laki koskee sekä luonnollisten henkilöiden että oikeushenkilöiden saatavien perintää, riippumatta saatavien alkuperästä. (Willman

2019, 19.) Tulee kuitenkin ottaa huomioon, että perintälain mukaan perinnäksi katsotaan ainoastaan ne toimet, joiden avulla pyritään saamaan velallinen maksamaan velkansa vapaaehtoisesti. Lain mukaista perintää ei siis ole esimerkiksi erääntymättömän laskun lähettäminen asiakkaalle. Perintälain säännökset eivät koske oikeudellista perintää tai ulosottomenettelyä. Kuitenkin oikeudenkäynnin ohella suoritettavassa vapaaehtoisessa perinnässä lakia tulee noudattaa. (Lindström 2014, 222–223.) Lakia sovelletaan niin velkojan itsensä tekemään perintään, kuin myös toimeksisaajaa, esimerkiksi perintätoimistoa, käytettäessä. Perintälain säännöksistä ei saa poiketa velallisen vahingoksi, edullisemmista ehdoista voidaan kuitenkin sopia. (Lehtonen ym. 2023, luku 8.)

Perintälain 4 § sisältää hyvän perintätavan yleislausekkeen. Sen mukaan perinnässä on kiellettyä toimia hyvän perintätavan vastaisesti tai muuten velallisen kannalta sopimattomasti. Säännös kielteä painostamisen ja epäasianmukaiset menettelytavat, sekä vanhentuneen tai muutoin lakanneen saatavan perimisen. Perinnän tulee olla aina asiallista ja tahdikasta, eikä se saa loukata velallisen yksityisyyttä. Velallista ei saa myöskään loukata tai häpäistä. Esimerkiksi postitetun maksukehotuksen kirjekuudessa ei saa olla mainintaa sen sisällöstä. Kuluttajaperinnälle sekä ammattimaisesti perintää harjoittaville yrityksille on asetettu korkeammat vaatimukset hyvän perintätavan osalta kuin yrityksille, jotka itse perivät saataviaan toisilta yrityksiltä. (Lehtonen ym. 2023, luku 8.)

Willmanin (2019) mukaan yritysten kohdalla hyvän perintätavan määrittely voi olla monimutkaisempaa, sillä esimerkiksi yksityisyyden käsitettä on vaikeaa sovittaa yrityksiin. Hyvän perintätavan peruseriaatteita voidaan kuitenkin noudattaa soveltuvilta osin. Yritysten välisessä kaupankäynnissä tulisi noudattaa lojaliteettivelvoitetta, jonka mukaan yrityksen tulisi huomioida kauppakumppaninsa oikeudet ja velvoitteet sekä tämän oikeudet intressit. Vakiintuneiden yritysverinnän keinojen rikkominen, kuten esimerkiksi kauppakumppanin maksuviivästyksen julkinen ilmoitus, rikkoisi tätä velvoitetta. Yritysverinnän keinojen asiallisuutta voidaan arvioida tarpeettoman haitan aiheuttamisen näkökulmasta; esimerkiksi tarpeetonta huolta henkilökunnan keskuudessa aiheuttava perintäkiri voidaan nähdä hyvän perintätavan vastaisena. Velkojan tulisi aina pyrkiä mahdollisimman tahdikkaaseen perintään, oli kyseessä sitten yritys- tai kuluttajasaatava. (Willman 2019, 99–101.)

Korkolaki

Lindströmin (2014, 149) mukaan viivästyskoron tarkoitus on korvata se, että velallinen on pitänyt hallussaan velkojalle kuuluvia rahavaroja pidempään, kuin sopimuspuolten välillä on etukäteen sovittu. Rahavelasta maksettavasta korosta säädetään korkolaissa (633/1982). Korkolakia ei sovelleta esimerkiksi julkisoikeudellisesta perusteesta johtuvaan velkasuhteeseen tai liikennevakuutukseen. Korkolakia on velvollisuus noudattaa, jollei muuta johdu velallisen sitoumuksesta tai kauppataavasta, taikka jollei toisin ole säädetty. (Korkolaki 633/1982, 1–2 §) Viivästyskoron kertyminen alkaa eräpäivästä, jos velalle on sellainen määritetty. Jollei velalle ole sovittu eräpäivää etukäteen, korko alkaa kertymään 30 päivää laskun lähetyksen tai muun maksuvaatimuksen jälkeen. (Mt. 5–6 §.)

Viivästyskoron määrä pohjautuu Euroopan keskuspankin määrittämään viitekorkoon. Suomen pankki ilmoittaa viitekoron määrän puolivuositain, 1.1. ja 1.7. (Lindström 2014, 150.) Yritysten välisessä kaupankäynnissä viivästyskorko on viitekorko lisättynä kahdeksalla prosenttiyksiköllä (Korkolaki 633/1982, 4 a §). Taulukko 1 osoittaa Suomen Pankin julkaiseman viite- ja viivästyskoron muutamalta viime vuodelta. Kuten taulukosta voidaan nähdä, korot ovat olleet nousussa viime vuosina.

Taulukko 1. Korkolain mukaiset viitekorkoprosentit (Suomen Pankki, 2024)

Ajanjakso		Korkolain perusteella vahvistettu viitekorko	Lisäkorko maksun viivästyessä, kun velasta ei ole sovittu maksettavaksi korkoa	Viivästyskorko, kun velasta ei ole sovittu maksettavaksi korkoa	Lisäkorko kaupallisissa sopimuksissa	Viivästyskorko kaupallisissa sopimuksissa
2024	1.7.–31.12.	4,50	7,00	11,50	8,00	12,50
	1.1.–30.6.	4,50	7,00	11,50	8,00	12,50
2023	1.7.–31.12.	4,00	7,00	11,00	8,00	12,00
	1.1.–30.6.	2,50	7,00	9,50	8,00	10,50
2022	1.7.–31.12.	0,00	7,00	7,00	8,00	8,00
	1.1.–30.6.	0,00	7,00	7,00	8,00	8,00
2021	1.7.–31.12.	0,00	7,00	7,00	8,00	8,00
	1.1.–30.6.	0,00	7,00	7,00	8,00	8,00
2020	1.7.–31.12.	0,00	7,00	7,00	8,00	8,00
	1.1.–30.6.	0,00	7,00	7,00	8,00	8,00

Suomen Pankin ilmoittamasta yritysten välisestä viivästyskorosta voidaan kuitenkin poiketa erikseen sopimalla. Tällöin koron määrä voidaan kirjata esimerkiksi kauppasopimukseen, tai myyjän tekemään tarjoukseen. Myyjän yksipuolisesti laskulla ilmoittamaa korkoprosenttia ei voida pitää sitovana sopimuksena. Pitkään jatkuneissa liikesuhteissa voi tulla kyseeseen hiljaisesti hyväksytty viivästyskoron määrä, jolloin vakiintuneesta tavasta tulee osa sopimusta. (Lindström 2014, 155.)

Laki velan vanhentumisesta

Velan vanhentumisesta Suomessa määrää laki velan vanhentumisesta (728/2003), joka on tullut voimaan vuoden 2004 alusta. Kyseessä on yleislaki, eli jos jonkin veloitteen vanhenemisesta

määrätään erityislaissa, se syrjäyttää vanhentumislain. Laki koskee sekä rahavelkoja että muita velvoitteita, mutta ei kuitenkaan esimerkiksi veroja tai sakkoja. Velan vanhentuminen perustuu ajan kulumiseen, eli se ei vaadi toimenpiteitä velan osapuolilta tai viranomaisilta. (Lindström 2014, 184–185.) Velan vanhentumisen myötä velallisen velvollisuus suorittaa velkaa lakkaa, kuin myöskin velkojan oikeus periä velkaa (Mts. 198). Laista ei ole mahdollista poiketa velallisen vahingoksi, joten esimerkiksi vanhentumisajan lyhentäminen on mahdollista, sillä sen katsotaan olevan velallisen edun mukaista (Linna & Saarnilehto 2016, 18). Vanhentumissääntöjen on tarkoitus selkeyttää velkasuhteita, sillä usein ajan kuluessa sekä velan peruste että siihen jo kohdistetut suoritukset hämärtyvät (Mts. 7).

Yleisen vanhentumisajan mukaan velka vanhenee kolmen vuoden kuluttua sen eräpäivästä. Jos eräpäivää ei ole etukäteen sovittu, vanhentuminen alkaa, kun velkojalle syntyy oikeus vaatia maksumaa velalliselta, eli silloin kun myyjä on luovuttanut kohteen ostajalle, tai velkoja on muutoin täyttänyt oman suoritusvelvollisuutensa sopimuksesta. Jos velka on suoritettava tietyn määräajan kuluessa, vanhentuminen alkaa ajan päättyessä. (Lindström 2014, 185.) Velan vanhentuessa myös siihen liittyvät korot ja muut liitännäiskustannukset vanhentuvat. Tästä huolimatta kaikki liitännäiskustannukset vanhenevat itsenäisesti, eli jokaiselle erälle lasketaan omat vanhentumisajat. Sekä vapaaehtoiset että oikeudelliset katkaisutoimet katkaisevat myös liitännäiskustannusten vanhentumisen. Pääoman suorittaminen katkaisee korkojen vanhentumisen, kuten myös korkojen suorittaminen pääoman vanhentumisen. (Mts. 197.)

Velan vanhentuminen voidaan katkaista joko vapaaehtoisilla tai oikeudellisilla menetelmillä. Vapaaehtoisia katkaisutoimia ovat seuraavat:

- Osapuolet sopivat velan maksusta, vakuudesta tai muutoksesta sen ehtoihin
- Velallinen suorittaa tai muutoin tunnustaa velan velkojalle
- Velkoja muistuttaa velallista velasta tai vaatii siitä suoritusta.

Velkojan tulee olla tarkkana toteuttaessaan katkaisutoimia, sillä velka tulee yksilöidä huolellisesti. Jos velallisella on useita velkoja samalta velkojalta, pelkkä maksu velkojan tilille ei ole riittävä toimi katkaisemaan vanhentumista. Velkojan tulee ilmoittaa mille velalle suoritus on kohdistettu, jotta velan vanhentumisaika katkeaa. (Lindström 2014, 195.) Mahdollisissa riitatilanteissa on velkojan

vastuulla todistaa vanhentumisen katkeaminen. Velkojan etu siis edellyttää, että velkoja säilyttää todisteen katkeamisen toteuttamistavasta ja ajankohdasta. (Linna & Saarnilehto 2016, 76.)

Oikeudellisia katkaisutoimia ovat seuraavat:

- Velkoja panee vireille kanteen tai esittää vaatimuksen tuomioistuimessa tai muussa toimielimessä tai menettelyssä, jossa voidaan antaa asiaan ratkaisu tai suositus
- Velkoja ilmoittaa saatavan julkisen haasteen, konkurssin tai yrityssaneerauksen takia, tai kun velka otetaan muutoin huomioon menettelyn yhteydessä.

Velan vanhentuminen katkeaa siksi ajaksi, kun oikeudellinen menettely on käynnissä. Vanhentuminen katkeaa sinä päivänä, kun asiasta annetaan tuomio, tai käsittely muuten päättyy. Velka ei vanhene asian vireilläolon aikana, eikä vuoden sisällä käsittelyn päättymisestä. Vanhentumisaika ei katkea, jos velkoja peruuttaa hakemuksensa tai asian käsittely päättyy muusta syystä niin, ettei velkojan vaatimuksia anneta tiedoksi velalliselle. Velan katkaisutoimista alkaa kulua uusi, entisen mittainen vanhentumisaika, yleisimmin kolme vuotta. Aika on kuitenkin viisi vuotta, jos velasta on haettu lainvoimainen tuomio tai muu ulosottooperuste, joka voidaan panna täytäntöön samalla tavalla kuin lainvoimainen tuomio. (Lindström 2014, 196–198.)

Kuten jo aiemmin mainittu, velan vanhetessa velallisen velvollisuus suorittaa velkaa, sekä velkojan oikeus periä velkaa lakkaavat. Jos velallinen kuitenkin epähuomiossa suorittaa vanhentunutta velkaa, katsotaan suoritus päteväksi, eli velkojalla ei ole velvollisuutta palauttaa rahaa velalliselle. Tämä koskee kuitenkin vain yritysten välistä kauppaa, sillä kuluttajilla on oikeus saada takaisin vanhentuneeseen velkaan tehty suoritus. Perintää tehdessä velkojan on hyvä muistaa perintälaissa esitetty hyvä perintätapa, jonka mukaan velalliselle ei saa antaa vääriä tai harhaanjohtavia tietoja. Tämän vuoksi velkojan tulee perintää tehdessään ilmoittaa velalliselle, jos perittävä velka on vanhentunut. (Mts. 198–199.)

2.2.5 Kansainvälinen perintä

Lehtosen ja muiden (2023) mukaan kansainvälinen perintä poikkeaa merkittävästi Suomen käytännöistä. Ulkomaisten asiakkaiden perintä on usein hitaampaa ja vaikeampaa johtuen esimerkiksi kieliongelmistä, kulttuurieroista sekä lainsäädännön eroavaisuuksista. (Lehtonen ym. 2023, luku 18.) Ulkomaan saatavien perintää viivytellään usein pidempään kuin kotimaisten saatavien, vaikka

todennäköisyys saatavien kotiuttamiseen pienenee olennaisesti jo 60 päivän jälkeen laskun erääntymisestä (Mt. luku 19). Sekä vapaaehtoiseen että oikeudelliseen perintään liittyvät säännökset vaihtelevat maittain, jonka takia kunkin kohdemaan perintäkäytännöistä on oltava perillä. (Mt. luku 18.) Myös esimerkiksi velan vanhentumissäännöt vaihtelevat maittain, joten niiden tunteminen on tärkeää ulkomaan kaupan onnistumisen kannalta (Mt. luku 19.) Tärkeä osa kansainvälistä saatavien perintää onkin luottokauppaan valmistautuminen.

Kansainvälisessä kaupassa asiakkaan tuntemisen tarve korostuu. Ennen kuin asiakassuhde syntyy, myyjän tulee olla varma asiakkaan maksukyvyistä. Tämän takia ennen asiakkuuden muodostumista asiakkaan taustat tulee selvittää niin ulkopuolisilta lähteiltä kuin asiakkaalta itseltään. Usein asiakasehdokkaan tietoja selvittämään palkataan paikallinen asiantuntija. Muita tietolähteitä ovat esimerkiksi erilaiset viralliset rekisterit, internet, vuosikertomukset, tavarantoimittajat sekä asiakasehdokkaan omat asiakkaat. Kaikkien olennaisten tietojen selvittäminen ajoissa helpottaa mahdollisen perintäprosessin käynnistämistä. Asiakkaan tunnistustietojen lisäksi olennaista on tarkistaa myös luottotiedot. Luottotiedot ovat vain arvio yrityksen senhetkisestä tilasta, joten ne eivät takaa mitään, mutta useimmiten esimerkiksi jo maksukyvyttömiksi todetut toimijat voidaan tunnistaa niiden avulla. Luottotietoraportteja tulee kuitenkin osata tulkita oikein, sillä eroavaisuudet lainsäädännöissä johtavat myös erilaisiin raportteihin. (Mt. luku 18.)

Luottoriskin eliminoinnin kannalta on tärkeää valita oikea maksutapa. Osa maksutavoista palvelee myyjän, osa ostajan etua, joten on tärkeä valita sopiva maksutapa juuri kyseiseen kauppaan. (Kananen 2009, 59.) Erilaisia maksutapoja vertaillaan taulukossa 2.

Taulukko 2. Maksutapojen vertailu (Kananen 2009, muokattu)

	Myyjä	Ostaja
Ennakkomaksu	Myyjälle riskittömin	Ostajalle riskialttein
Remburssi	Takaa molemmat osapuolet, molemmilla yhtä suuri riski	Takaa molemmat osapuolet, molemmilla yhtä suuri riski. Lisää ostajan kuluja.
Perittävä	Takaa molemmat osapuolet, molemmilla yhtä suuri riski. Lisää myyjän kuluja, on kuitenkin edullisempi kuin remburssi	Takaa molemmat osapuolet, molemmilla yhtä suuri riski. On remburssia edullisempi
Avoin tili	Myyjälle riskialttein	Ostajalle riskitön

Maksutavat voidaan jakaa avoimiin maksuihin ja asiakirjamaksuihin. Avoimia maksuja ovat avoin luotto, shekki ja maksumääräys. Asiakirjamaksuja ovat perittävä ja remburssi. Avoimessa maksussa myyjä toimittaa tuotteet ostajalle, joka maksaa laskun toimituksen jälkeen. Tällaista maksutapaa voidaan käyttää vain tilanteissa, joissa ostajaan luotetaan, sillä riski on täysin myyjän vastuulla. Usein tällainen sopii pitkiin asiakassuhteisiin. Ennakkomaksua voidaan pitää avoimen maksun vastakohtana, sillä riski siirtyy täysin ostajalle. Ennakkomaksua käytetään usein vain osittaisena. Se sopii tilanteisiin, joissa ostajan maksukykyä tai -halua epäillään, tai jos kohdemaassa havaitaan taloudellisia tai poliittisia riskejä. Maksumääräys voidaan maksutapana rinnastaa kotimaiseen tilisiirtoon. Kyseessä on edullinen, pankkien välinen tilisiirto, joka sopii tilanteisiin, joissa kauppakumppani tunnetaan. Perittävä puolestaan on maksu, jonka myyjä antaa oman pankkinsa perittäväksi ostajalta. Maksettuaan laskun, ostaja saa haltuunsa tavarahan hallintaan oikeuttavan kuljetusasiakirjan. On kuitenkin ostajan päätettävissä, lunastaako tämä tavarahan; tavaroiden kuljetus takaisin myyjälle voi olla kallista, ja tavaroita voi olla vaikea myydä uudelleen. Remburssi on maksutapana molemmille osapuolille vähäriskinen, mutta hidas ja kallis. Siinä pankki maksaa ostajan puolesta myyjälle, jos myyjä täyttää remburssissa asetetut ehdot. (Kananen 2009, 59–69.)

Jos myyjällä on epäilyksiä asiakkaan maksukykyä, voidaan asiakkaalle hankkia luottovakuutus tai vientitakuu. Vaikka riskienhallinta on suomalaisissa yrityksissä ollut kasvava trendi, luottovakuutuksia otetaan silti melko harvoille saataville. Erityisesti pienikatteisilla toimialoilla vakuutukset ovat kuitenkin kannattavia, sillä yksikin saamatta jäänyt maksu voi vaikuttaa merkittävästi koko

vuoden tulokseen. Vakuutukset ja takuut suojaavat myyjää erilaisilta ostajan riskeiltä, kuten konkurssilta, maksukyvyttömyydeltä tai -haluttomuudelta sekä mahdollisilta poliittisilta kriiseiltä. (Lehtonen ym. 2023, luku 18.) Vakuutuksia käytettäessä on erityisen tärkeää noudattaa aikatauluja. Ehtoihin voi kuulua esimerkiksi perintätoimien käynnistäminen tietyn ajan kuluessa, muutoin vakuutusturva menetetään. (Mt., luku 19.)

Ulkomaankaupassa maksusopimukset ovat melko yleisiä selvien ja riidattomien saatavien kohdalla. Tällaiset sopimukset kannattaa tehdä aina kirjallisesti ja siten, että ostaja vahvistaa saatavan. Tämä voi myöhemmin olla hyödyksi, jos velallinen ei noudata suunnitelmaa. Jos velallinen jättää maksusuunnitelman mukaiset erät suorittamatta, voi olla kannattavaa turvautua ulkopuoliseen apuun. Apuna voi toimia kotimainen perintä- tai asianajotoimisto, tai ostajan kotimaassa sijaitseva toimija. Kuhunkin tilanteeseen sopivat perintäkeinot tulee harkita tapauskohtaisesti tehokkuuden ja edullisuuden perusteella. (Mt., luku 19.)

2.2.6 Maksukyvyttömyysmenettelyt

Suomessa tunnetaan neljä maksukyvyttömyys- eli insolvenssimenettelyä: ulosotto, konkurssi, yrityssaneeraus sekä velkajärjestely. Näiden menettelytapojen on tarkoitus varmistaa saamisten kotiuttaminen velkojalle edes osittain, eli niin sanotun velkavastuun toteuttaminen. Käytännössä velkavastuun toteuttaminen tapahtuu muuttamalla velallisen varallisuutta rahaksi, joka tilitetään velkojalle. (Koulu & Lindfors 2021, 17–18.) Insolvenssimenettelyt eivät kuitenkaan takaa maksua. Jos kyseessä on maksuhaluton velallinen, menettelyn tuloksena on usein velan saaminen täysimääräisenä. Jos kyseessä on kuitenkin maksukyvytön velallinen, takaisin saadaan vain sen verran, mihin velallisen varallisuus riittää. Menettely voi päättyä myös täysin tuloksettomana. (Mts. 28.) Seuraavaksi tarkastellaan tarkemmin yritysvelallisten kannalta oleellisimpia insolvenssimenettelyitä, eli konkurssia ja yrityssaneerausta.

Konkurssi

Konkurssi on yleistäytäntöönpanon menettely, jossa velallisen koko omaisuus käytetään kaikkien velkojen maksamiseen, myös sillä hetkellä erääntymättömien. Velallisen omaisuus realisoidaan, ja jaetaan velkojien kesken. Konkurssissa voidaan realisoida esimerkiksi koko yritys toimivana tai ai-

neettomia oikeuksia, kuten patentti tai tavaramerkki. Tällaiseen omaisuuteen ei päästä käsiksi esimerkiksi ulosottomenettelyssä. (Lehtonen ym. 2023, luku 11.) Huomioitavaa on, että velallisen omaisuus tulee aina realisoida, sillä konkurssin aikana suoritusten on tapahduttava rahassa (Koulu, Lindfors & Niemi 2023, luku 2.1).

Velkojen maksamisjärjestystä kutsutaan etuoikeusjärjestykseksi, ja se määräytyy velkojen maksusaantijärjestyksestä annetun lain mukaan. Useimmiten velallisen varat eivät riitä kaikkien velkojen maksuun, joten yleensä vain ne velkojat, joilla on saatavilleen vakuuksia, saavat jako-osuuksia. Jotta velkojalla on mahdollisuus jako-osuuteen, on tämän tehtävä konkurssivalvonta onnistuneesti. (Lehtonen ym. 2023, luku 11.) Konkurssivalvonnan onnistuminen edellyttää velkojan oikeuksien huolellista tuntemista (Lindström 2014, 435).

Konkurssi alkaa, kun velallinen asetetaan konkurssiin tuomioistuimen päätöksellä. Konkurssihakemuksen voi tehdä niin velkoja kuin velallinen itse. Konkurssiin asettamisella on useita edellytyksiä, mutta ne koskevat vain velkoja-aloitteista konkurssia; konkurssin seuraamuksia pidetään niin vakavina, että arvioiden mukaan kukaan ei hakeudu konkurssiin ilman taloudellista pakkoa. Tämän takia itse konkurssihakemuksen tekevä velallinen pääsee lähes automaattisesti konkurssiin. Konkurssin alettua velallinen menettää oikeuden määrätä omaisuudestaan, eli konkurssin myötä muodostuvasta konkurssipesästä. Muodollinen omistussuhde säilyy kuitenkin velallisella, kunnes omaisuus myydään. Velkojen muodostama liitto, velkojakollektiivi, hallitsee ja hoitaa pesää. Kollektiivin edustajana toimii konkurssipesänhoitaja, joka hoitaa usein omaisuuden realisoinnin käytännössä. (Koulu & Lindfors 2021, 80–81.)

Realisointia edeltää useimmiten selvitys, sillä velallisen omaisuus- ja velkasuhteet ovat yleensä monimutkaisia. Selvitys jaetaan tavanomaisesti velka- ja omaisuusselvittelyyn. Jotta velkaselvitys sujuisi mahdollisimman tehokkaasti, velkojan on itse ilmoitettava saatavan peruste ja määrä pesänhoitajalle. Ilmoitusten perusteella pesänhoitaja laatii jakoluetteloehdotuksen. Omaisuusselvityksen hoitaa pesänhoitaja, eikä sillä ole vaikutusta velkojiin. Konkurssipesän selvitys voi kestää pahimmillaan jopa vuosikymmenen, mutta useimmiten selvitys ja realisointi tapahtuvat parissa vuodessa. Selvityksen valmistuttua voidaan siirtyä täytäntöönpanovaiheeseen, eli omaisuuden myymiseen. Omaisuus on muutettava rahaksi pesän kannalta edullisimmalla tavalla ja niin, että

myyntitulos on mahdollisimman hyvä. Konkurssipesällä ei ole velvollisuutta säilyttää työpaikkoja tai muutenkaan huolehtia yritystoiminnan jatkumisesta. (Mts. 81–83.)

Täytäntöönpanovaiheen jälkeen myyntituotoista jaetaan velkojille kuuluvat jako-osuudet. Samalla pesänhoitaja laatii lopputilityksen. Kun velkojat hyväksyvät tilityksen, konkurssi päättyy. Velallinen on kuitenkin vastuussa veloistaan, jotka jäivät maksamatta jako-osuuksina, myös konkurssin jälkeen. Oikeudellisesti konkurssi ei pääty koskaan, sillä jos jälkepäin ilmenee varoja, jotka olisivat kuuluneet pesään, konkurssi elpyy ilman tuomioistuimen päätöstä. Elpymisen myötä pesänhoitaja saa oikeutensa takaisin, ja voi realisoida ilmaantuneen omaisuuden ja tilittää siitä saadut rahat velkojille. Tällaista elpymistä nimitetään jälkiselvitykseksi. (Mts. 83–84.) Vain harva konkurssi päättyy säännönmukaiseen lopputilitykseen. Suuri osa raukeaa varojen puuttumiseen, joitakin peruutetaan, ja harva päättyy niin sanottuun sovintoon. Näiden loppumisvaihtoehtojen lisäksi konkurssi voidaan myös peruuttaa velallisen ja konkurssihakemuksen tehneen velkojan yhteissopimuksesta, jolloin konkurssin oikeusvaikutukset nollaantuvat. (Mts. 105–106.)

Yrityssaneeraus

Yrityssaneeraus on tarkoitettu elinkelpoisille, mutta talousvaikeuksissa oleville yrityksille. Saneerauksen tarkoitus on tervehdyttää yrityksen liiketoiminta viivyttämällä velkojen maksua ja vähentämällä niiden kokonaismäärää. Menettely sopii parhaiten yrityksille, joiden toiminta on saatu kannattavaksi, mutta joiden velkataakka on kasvanut niin suureksi, ettei sen hoitaminen velan normaaliehtojen mukaan onnistu. Saneerauksen avulla veloille saadaan lisää maksuaikaa ja mahdollisesti helpotusta korkoihin. Menettelyssä on nykypäivänä kaksi vaihtoehtoa. Varhaiseen saneerausmenettelyyn voidaan hakeutua silloin, kun velallinen ei ole vielä maksukyvytön, mutta sen uhka on olemassa. Varhaiseen menettelyyn voi hakeutua vain velallinen omasta aloitteestaan. Perusmuotoinen saneerausmenettely sopii tilanteeseen, jossa velallinen on maksukyvytön tai tietty määrä velkojia puoltaa hakemusta. (Lehtonen ym. 2023, luku 13.)

Tuomioistuimen näkökulmasta yrityksen saneeraus jakautuu neljään vaiheeseen, jotka ovat menettelyn aloittaminen, saneerauksen suunnittelu, velkojaäänestys sekä ohjelman vahvistaminen. Aloittamisvaiheessa tuomioistuin tutkii, aloitetaanko saneerausmenettelyä. Tätä kutsutaan myös aloittamisharkinnaksi. Jos menettelyn edellytykset täyttyvät eikä esteitä ole, saneerausmenettely aloitetaan. Jos hakemus hylätään, eli toisin sanoen yritys ei ole elinkelpoinen, saneerausohjelma

päätyy, eikä johda mihinkään maksukyvyttömyysmenettelyyn. Saneeraushakemuksen hylkääminen ei johda automaattiseen konkurssiin, sillä konkurssi vaatii jonkun osapuolen erillisen hakemuksen. (Koulu & Lindfors 2021, 110–111.)

Saneerausmenettelyn aloittamista seuraa suunnitteluvaihe. Suunnitteluvaiheessa analysoidaan yrityksen kannattavuutta ja sen ongelmia. (Mts. 111.) Suunnitteluun osallistuu ulkopuolinen ja puolueeton taho, niin sanottu selvittäjä. Selvittäjä vastaa konkurssin pesänhoitajaa, tosin selvittäjän oikeudet ovat suppeammat. Periaatteessa selvittäjää voidaan pitää vain asiantuntevana suunnittelijana, joka valvoo velallisen toimintaa jossain määrin. Selvittäjän tehtävä on laatia ehdotus saneerausohjelmasta, josta velkojat äänestävät. (Mts. 70–71.) Ohjelman on tarkoitus ottaa kaikki sidosryhmät huomioon. Tämä on varmistettu selvittäjän neuvotteluvetoiteella, jonka mukaan selvittäjän on neuvoteltava ohjelman sisällöstä velkojien, velallisen sekä velkojatoimikunnan kanssa. Neuvottelut saattavat paljastaa, ettei saneerausta voida toteuttaa esimerkiksi liian myöhään aloitetun prosessin tai kestäättömän liikeidean takia. Tällöin menettely on keskeytettävä, sillä se luo vain turhia kuluja. (Mts. 112.)

Suunnitteluvaihe päättyy, kun neuvottelujen tuloksena saadaan aikaan ohjelma, jota ainakin merkittävät velkojat suostuvat kannattamaan. Saneerausohjelmaehdotus jätetään käräjäoikeudelle, ja se alistetaan ensiksi alkukäsittelyyn, jossa velkojat saavat kommentoida ehdotusta. Kommentit johtavat usein jonkinlaisiin muutoksiin. Lähes aina ehdotus sisältää velkojien anteeksiannon eli velkajärjestelyn. Velkajärjestely edellyttää velkaselvittelyä, jonka tarkoituksena on selvittää saneeratavan yrityksen velat. Kun alkukäsittely päättyy, tuomioistuin alistaa lopullisen ehdotuksen velkojien arvioitavaksi. Velkojat äänestävät määräajassa ehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Jos suuri enemmistö velkojista hyväksyy ehdotuksen kirjallisesti, tuomioistuin voi siirtyä myös välittömästi seuraavaan vaiheeseen, eli saneerausohjelman vahvistamiseen. Tätä kutsutaan saneerausohjelman nopeaksi vahvistamiseksi. Saneerausohjelman vahvistamisen ratkaisee tuomioistuin. Vahvistaminen muistuttaa aloittamisharkintaa. Tuomioistuimen tulee harkita, pystytäänkö yrityksen velkaongelmat ratkaisemaan laaditulla ohjelmalla. Kun ehdotus on vahvistettu, siitä tulee kaikkia osapuolia sitova saneerausohjelma. Ohjelman vahvistaminen päättää saneerauksen käsittelyn tuomioistuimessa. Myös ohjelman hylkääminen päättää prosessin muodollisesti. (Mts. 112–114.)

Vahvistamisen jälkeen seuraa saneerausohjelman toteutusvaihe. Velkojen kannalta vaihe näkyy suoritusten kertymisenä, kun taas velallisen kannalta maksuohjelman määrääminä maksuina velkojille. Kun ohjelman mukaiset toimet on tehty, saneeraus päättyy. Toteutusvaihetta ei lueta saneerausmenettelyyn lain näkökulmasta, vaikka käytännön kannalta se on oleellinen osa prosessia. Vasta toteutuksen myötä paljastuu, onnistuttiinko ohjelmalla korjaamaan yritystoiminnan ongelmat. Toteutusvaihe vastaa konkurssin täytäntöönpanoa. Saneerauksen toteutusvaiheella on kuitenkin jo ohjelmassa määritetty toteutusaika, toisin kuin konkurssin täytäntöönpanovaiheella. Saneerausohjelmien kestot ovat olleet melko pitkiä, keskimäärin 6–7 vuotta ja pisimmillään jopa 10 vuotta. (Mts. 114–115.)

Lehtosen ja muiden (2023) mukaan yrityssaneerauksen onnistumisen kannalta tärkeä tekijä on luottamus. Velkojen tulee luottaa siihen, että velallisyhtiön johto ja omistajat hoitavat saneerausmenettelyn huolella. Myös velkojen tulee luottaa toisiinsa, sillä epäonnistumisen todennäköisyys kasvaa, jos velkojat ajattelevat vain omaa etuaan. Kaikkien osapuolten tulee luottaa myös selvittäjään, jonka tulee olla ammattitaitoinen ja puolueeton. (Lehtonen ym. 2023, luku 13.)

Saneerauksen myötä velallinen saa jatkaa liiketoimintansa harjoittamista samassa muodossa ja laajuudessa kuin aiemmin. Velkojen oikeuksiin vaikuttavaan toimintaan vaaditaan kuitenkin selvittäjän lupa. Saneerauksen tulos on usein laskennallisesti parempi velkojille kuin konkurssitilanteessa. Tilanne on silti harvoin positiivinen, sillä yritys on vaikeampi saada pysyvällä tavalla kannattavaksi, kuin muuttaa jo olemassa oleva omaisuus rahaksi. (Koulu & Lindfors 2021, 70–73.)

2.3 IFRS-standardit

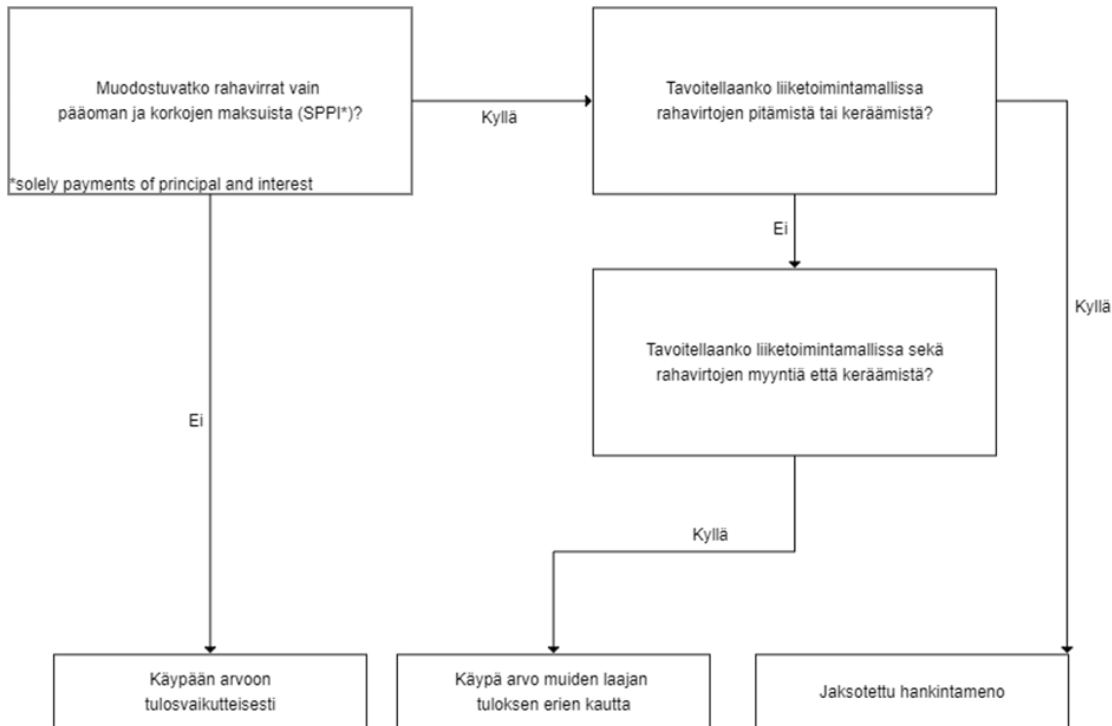
IFRS-standardit ovat kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja, joita sovelletaan yli sadassa maassa. Euroopassa standardien käyttöönotto alkoi IAS-asetuksella vuonna 2002, jonka sisältämät vaatimukset ja mahdollisuudet sisällytettiin Suomen kirjanpitolakiin vuonna 2004. Euroopan unionin alueella julkisesti noteerattujen yhtiöiden on pakko soveltaa standardeja konsernitilinpäätöksissään. IFRS-standardien tavoitteena on edistää Euroopan laajuisten markkinoiden yhtenäisiä toimintaperiaatteita. IFRS-normistoon kuuluu kolme osaa: tilinpäätöksen laatimista ja esittämistä koskeva viitekehys (Framework), kansainväliset tilinpäätösstandardit (IFRS, International Financial Reporting Standards) sekä tulkintaohjeet (IFRS IC, IFRS Interpretation Committee). (Haaramo, Palmuaro & Peill 2023, luku 1.) Olennaisimmat standardit tämän opinnäytetyön kannalta ovat IFRS 9 ja IFRS 15,

sillä ne liittyvät luottotappioiden kirjaamiseen sekä myyntisaamisten tulouttamiseen. Näitä standardeja käsitellään tarkemmin seuraavissa kappaleissa.

2.3.1 IFRS 9 Rahoitusinstrumentit

IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardi astui voimaan vuoden 2018 alusta. Standardi syntyi finanssikriisin seurauksena, kun G20-maat halusivat uudistaa pankkien rahoitusinstrumentteja koskevaa tilinpäätössäännöstelyä. (IFRS 9 Rahoitusinstrumentit – Finanssivalvonnan ja EKP:n käyttöönoton seurantatyö Suomessa 2019.) Standardin tavoitteena on määritellä periaatteet rahoitusvarojen ja velkojen taloudelliseen raportointiin (IFRS-standardit. Osa 1. 2020, 375). IFRS 9 korvasi aiemmin käytössä olleen IAS 39 Rahoitusinstrumentit: kirjaaminen ja arvostaminen –standardin (IFRS 9 -standardin merkittävät muutokset finanssialan yrityksille 2017). Suurimmat rahoitusinstrumenttien prosesseihin vaikuttavat muutokset liittyivät kolmeen kokonaisuuteen: rahoitusinstrumenttien, velkojen ja sijoitusten luokittelu ja arvostaminen, arvonalennus ja odotettavissa oleva luottotappiolaskenta sekä suojauslaskenta ja sen uudet mahdollisuudet (Nurmo 2016).

IFRS 9 esitteli rahoitusvarojen kolme luokittelu- tai arvostusryhmää, jotka ovat jaksotettu hankintameno, käypä arvo muiden laajan tuloksen erien kautta ja käypä arvo tulosvaikutteisesti. Standardin mukaan varojen luokittelu perustuu yrityksen itsensä määrittelemiін liiketoimintamalleihin ja sijoitusten sopimusperusteisiin rahavirtoihin. (Sundvik 2014, 31.) Kuviossa 1 havainnollistetaan liiketoimintamalliin perustuvaa luokittelua.

Kuvio 1. Liiketoimintamalliin perustuva rahoitusvarojen luokittelu (Sundvik 2014, 31, muokattu)

Jos liiketoimintamallin tavoitteena on pitää omaisuuserä eräpäivään asti, ja omaisuuserän rahavirrat muodostuvat pelkästään pääoman ja korkojen maksuista, rahoitusvara luokitellaan jaksotettuun hankintamenuon arvostettavaksi. Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta arvostus tulee kyseeseen silloin, kun liiketoimintamallin mukaista on sekä pitää omaisuuserät eräpäivään asti, että myydä ne. Tämän luokituksen edellytyksenä on myös se, että rahavirrat muodostuvat vain pääomasta ja koroista. Kaikenlaiset muut rahoitusvarat arvostetaan standardin mukaisesti käypään arvoon, ja käypien arvojen muutokset kirjataan tulosvaikutteisesti. (Mts. 31–32.)

IFRS 9 esitteli myös uuden tavan kirjata arvonalentumistappioita. Standardia edeltänyt IAS 39 sai voimassaoloaikanaan kritiikkiä siitä, että luotto- tai arvonalentumistappioita kirjattiin liian vähän ja liian myöhään. Standardeja kehittänyt IASB päätti vastata kritiikkiin, jonka seurauksena IFRS 9 -standardin käyttöönoton myötä luottotappioiden kirjauksissa siirryttiin toteutuneiden tappioiden mallista odotettujen tappioiden malliin. Tämä tarkoittaa sitä, että odotetun luottotappion määrä tulee kirjata jo luottoa myönnettäessä. Kirjattavan luottotappion suuruus riippuu kyseisen luoton luottoriskin muutoksista. (Mts. 32.) Mallia havainnollistetaan kuviossa 2.

Kuvio 2. Odotettujen luottotappioiden malli (Sundvik 2014, 32, muokattu)

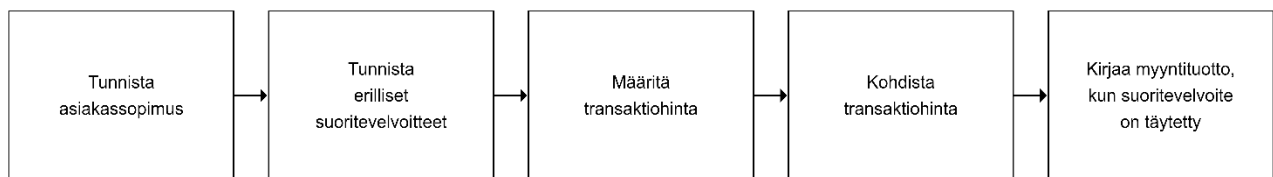
Jos luottoriski ei ole kasvanut merkittävästi luoton myöntämisen jälkeen, arvonalentumiskirjaus perustuu odotettuun tappioon seuraavalta 12 kuukaudelta. Jos taas luottoriski on kasvanut luoton myöntämisen jälkeen merkittävästi, eikä sitä voida pitää alhaisena, arvonalentumiskirjaus perustuu odotettuun tappioon koko luoton elinkaarelta. Näin olleen kaikille myönnetyille luotoille tulee kohdistaa arvioitu luottotappio, myös tilanteissa, joissa luotto on vastikään myönnetty taloudellisesti vahvalle yritykselle. Luotonmyöntäjän tulee siis arvioida todennäköisyys sille, että luotonotaja kohtaa maksuvaikeuksia, joko tilinpäätöksestä seuraavien 12 kuukauden aikana tai luoton koko voimassaolon aikana. Yleensä sekä luottotappion riski että odotettu luottotappio kasvavat merkittävästi tarkasteltaessa koko luoton elinkaareen perustuvaa riskiä. (Mts. 33.)

2.3.2 IFRS 15 Myyntituotot asiakassopimuksista

IFRS 15 Myyntituotot asiakassopimuksista -standardi astui voimaan vuoden 2018 alusta. Standardi asettaa periaatteet, joiden mukaan yritykset raportoivat sijoittajilleen myyntituottojensa ja rahavirtojensa määristä, luonteista, ajoituksista ja epävarmuuksista. (Haaramo ym. 2023, luku 4.) Standardin kehitystyö alkoi jo vuonna 2002, kun IASB ja FASB lähtivät kehittämään ohjeistoa, joka esimerkiksi asettaisi vahvemmat raamit liikevaihdon raportoinnille ja helpottaisi liikevaihdon raportointia yksikkö- ja toimialarajojen yli. IFRS 15 syrjäytti IAS 11 ja IAS 18 -tulouttamisstandardit

sekä IFRIC 13, IFRIC 15, IFRIC 18 ja SIC-31 -tulkintaohjeet. (Revenue from Contracts with Customers – A guide to IFRS 15 2018, 13.)

IFRS 15 -standardin lähtökohta on se, että myyntituottojen kirjaaminen vastaa sovittujen tuotteiden tai palveluiden luovuttamista asiakkaalle sellaisena rahamääränä, johon myyjä odottaa olevansa oikeutettu myytyään kyseiset hyödykkeet. Käytännössä myyntituottojen tuloutus tapahtuu standardin esittelemän viisivaiheisen mallin mukaisesti. (Ks. Kuvio 3) (Haaramo ym. 2023, luku 4.)

Kuvio 3. IFRS 15 mukainen tuloutusmalli (Haaramo ym. 2023, luku 4, muokattu)

Tuloutusmalli alkaa siitä, että myyjä tunnistaa sopimuksen, joka kuvaa mitä asiakkaan kanssa on sovittu. Tämän jälkeen, koska sopimukseen sisältyy usein monia erillisiä tavaroita ja palveluita, tunnistetaan yksittäiset suoritevelvoitteet, tai toisin sanoen asiakaslupaukset. Suoritevelvoitteet tuloutetaan erikseen. Myyjä odottaa saavansa sopimuksen toteuttamisesta vastikkeen, useimmiten rahana. Saatua vastiketta eli transaktiohintaa kohdistetaan yksittäisille suoritevelvoitteille, ja suoritevelvoitteen osuus transaktiohinnasta voidaan tulouttaa sitten kun suoritevelvoite on toteutunut. Suoritevelvoite katsotaan täytyneeksi, kun myytyjen hyödykkeiden määräysvalta siirtyy asiakkaalle. (Mt. luku 4.) Standardin mukaan määräysvalta voi siirtyä ajan kuluessa, tai yhtenä ajankohdantana. Kriteerit ajan kuluessa siirtymiselle ovat seuraavat:

- Asiakas saa ja kuluttaa hyödykettä, samalla myyjän tuottaessa sitä
- Myyjän toiminta synnyttää tai parantaa omaisuuserää, johon asiakkaalla on määräysvalta, samalla kun omaisuuserä syntyy tai parantuu
- Myyjän toiminnasta ei synny omaisuuserää, jolla olisi muuta käyttöä myyjälle ja myyjällä on oikeus saada maksu tiettyyn hetkeen mennessä tuotetusta toiminnasta.

Mikäli yksikään edellä mainituista kriteereistä ei täyty, määräysvallan katsotaan siirtyvän asiakkaalle yhtenä ajankohdantana. (Tuomala & Jalkanen-Steiner 2014, 15–17.)

3 Tutkimusasetelma

Tutkimuksen aihe

Opinnäytetyön aiheeksi valikoitui perintä- ja luotonvalvontaprosessien kehittäminen, sillä työskennellessäni toimeksiantajan prosessien parissa huomasin niiden olevan puutteellisia. Aihe on ajankohtainen ja tärkeä, sillä pörssiyrityksenä toimeksiantajan tulee varmistaa niin taloudellinen tulos kuin myös vakaus. Tämä saavutetaan turvaamalla liiketoiminnasta saatava rahavirta ja minimoimalla luottotappiot. Tehokkaat perintä- ja luotonvalvontaprosessit tukevat myös IFRS-standardien mukaista tarkkaa raportointia, mikä edistää taloudellisen raportoinnin läpinäkyvyyttä ja totuudenmukaisuutta. Lisäksi hyvin hoidetut prosessit auttavat hallitsemaan taloudellisia riskejä sekä valmistautumaan heikkoon taloustilanteeseen.

Työ toteutettiin case-toimeksiantajana X-konsernille, joka haluaa pysyä tuntemattomana varsinaisen työn osalta. Tämän takia toimeksiantajaan viitataan työn aikana Konserni X:nä tai toimeksiantajana. Työmäärän rajaamiseksi työssä keskityttiin käsittelemään vain yrityssaatavia, sillä yritys- ja yksityisasiakkaiden luotonvalvonta- ja perintäprosessit eroavat toisistaan merkittävästi. Yrityksiin keskittyminen oli järkevää myös siksi, että suurin osa toimeksiantajan myynnistä tapahtuu yritysasiakkaille.

Tutkimusongelma ja -kysymykset

Opinnäytetyön tutkimusongelma oli ”Miten X-konsernin perintä- ja luotonvalvontaprosessit toimivat nyt?”. Opinnäytetyössä tarkasteltiin tutkittavien konserniyritysten prosessien sisältöä, nykytilaa ja toimivuutta, sekä arvioitiin kehittämistarpeita prosessien parissa työskentelevien henkilöiden näkökulmasta. Työn tavoitteena oli selvittää prosessien nykytilanne ja mahdolliset ongelmakohdat, jotta toimeksiantajan prosesseista voitaisiin tehdä entistä tehokkaammat. Työn tarkoituksena oli luotonvalvonta- ja perintäprosessien kehittäminen. Tutkimuksessa haettiin vastausta seuraaviin kysymyksiin:

- Millaiset toimeksiantajan perintä- ja luotonvalvontaprosessit ovat?
- Miten prosesseja voitaisiin kehittää?

Parhaiten tutkimusongelmaan ja -kysymyksiin saatiin vastaukset prosesseja toteuttavilta henkilöiltä. Siksi tutkimusmenetelmäksi valikoitui kvalitatiivinen tutkimus, jonka aineisto kerättiin teemahaastattelulla. Tutkimusongelmaan ja -kysymyksiin vastattiin teemahaastatteluilla kerätyllä aineistolla. Lopputuloksena saatiin kuvaus prosessien nykytilanteesta työntekijöiden näkökulmasta, sekä kehitysehdotuksia prosessien kehittämiseksi.

Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyön tutkimusongelmaa lähestyttiin laadullisen, eli kvalitatiivisen tutkimuksen avulla. Laadullisella tutkimuksella tutkitaan ennalta tuntemattomia ilmiöitä ja pyritään selvittämään, mistä niissä on kyse (Kananen 2017, 32). Laadullinen tutkimus ottaa huomioon tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden näkökulman tutkittavaan aiheeseen (Juuti & Puusa 2020). Laadullisen tutkimuksen kohdistuessa pieneen havaintojoukkoon, tuloksia ei voida yleistää. Tulokset auttavat kuitenkin ymmärtämään kohdeilmiötä. (Kananen 2017, 33.) Näiden tekijöiden perusteella laadullinen tutkimusote oli oikea valinta tähän työhön. Toimeksiantajan prosesseja tarkasteltiin nimenomaan prosessien parissa työskentelevien henkilöiden näkökulmasta. Tutkimus kohdistui vain toimeksiantajayritykseen, joten tuloksia ei ole tarkoitus yleistää koskemaan muita yrityksiä.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys

Teoreettisella viitekehyksellä tarkoitetaan tutkimuksen perustana toimivaa kokonaisuutta, joka yhdistää aiheeseen liittyvän ja toisiinsa liittyvän tiedon. Se tarjoaa tutkimukselle kontekstin, osoittaa tutkimuksen paikan suhteessa aiempiin tutkimuksiin ja suuntaa tutkimuksen tekemistä. Teoreettinen viitekehys koostuu aiheeseen ja toisiinsa liittyvästä teoriasta ja tutkimuksesta, jotka on valittu tutkimusongelmaan pohjautuen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, luku 2.2.)

Tutkimuksen teoreettista viitekehystä lähdettiin rakentamaan jo suunnitteluvaiheessa, kun opinnäytetyösuunnitelman liitteeksi laadittiin selvitys tiedonhausta. Selvitys sisälsi työhön liittyvien käsitteiden määrittelyä sekä sopivien lähteiden ja aiheesta aiemmin tehtyjen tutkimusten etsimistä. Käsitteiden etsimisessä hyödynnettiin Finto-palvelua. Tiedonhaku jatkui opinnäytetyöprosessin aikana, ja oikeilla hakusanoilla sekä niiden yhdistelmillä löydettiin opinnäytetyön kannalta ajankohdaisia ja olennaisia lähteitä. Tärkeimpiä hakusanoja tiedonhaun aikana olivat perintä, luotonvalvonta, maksukyvyttömyys, IFRS 9 sekä IFRS 15. Tiedonhakuun käytettiin pääasiassa Jyväskylän

ammattikorkeakoulun Finna-palvelua, Google-hakukonetta sekä Finto-palvelua. Aiempia aiheeseen liittyviä tutkimuksia on tehty lukuisia, kuten esimerkiksi Sarike Lodewijksin *Perintäprosessi ja sen kehittäminen* (2019), Laura Halosen *Luotonvalvonnan prosessien kehittäminen* (2016) sekä Annikka Lambertin *Yritys X – Perintäprosessi ja sen kehittäminen* (2024). Vaikka samasta aiheesta on tehty useita opinnäytetöitä, prosessien vaihtelu yrityksittäin tekee työn tarpeelliseksi toimeksiantajan näkökulmasta.

Aineistonkeruu

Ennen aineiston varsinaista keruuta laadittiin aineistohallintasuunnitelma, joka sisälsi kuvauksen siitä, millaista aineistoa kerätään, miten sitä säilytetään, kenellä on siihen pääsy, mitä lainsäädännöllisiä asioita siihen liittyy, ja mitä aineistolle tapahtuu työn valmistuttua. Aineistohallintasuunnitelman tavoitteena oli hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen ja tietosuojan varmistaminen. Haastatteluiden eettisyys varmistettiin tiedottamalla haastateltavia suunnitelman sisällöstä ennen haastatteluja.

Tutkimuksen ensisijainen aineisto kerättiin teemahaastatteluilla. Teemahaastattelusta saatavalla aineistolla voidaan ymmärtää tutkittavaa ilmiötä paremmin. Aineiston tulisi tuottaa ymmärrystä ja ratkaisu asetettuun tutkimusongelmaan. Toisaalta saatu aineisto paljastaa myös asioita tutkittavan ajatusmaailmasta, ja siitä miten hän asennoituu aiheeseen ja kokee sen. (Kananen 2017, 105.) Tämä sopi tutkimukseeni, sillä pyrin ymmärtämään Konsernin X luotonvalvonta- ja perintäprosesseja niiden toteuttajien näkökulmasta. Kohderyhmänäni olivat Konsernin X luotonvalvonnan ja perinnän parissa työskentelevät henkilöt.

Teemahaastattelun sisältö koostuu läpikäytävistä teemoista, jotka haastattelija on etukäteen valinnut tutustuttuaan tutkimusaiheeseen. Teemoja ei tarvitse käydä läpi tiettyjen kysymysten avulla, ja niiden järjestyksellä ja laajuudella ei ole väliä. Teemahaastattelun hyvänä puolena voidaan pitää sen avoimuutta. (Hyvärinen, Suoninen & Vuori 2021.) Tämän tutkimuksen haastattelut alkoivat taustakysymyksellä haastateltavan kokemuksesta toimeksiantajan luotonvalvonta- ja perintäprosesseissa. Tämän jälkeen haastattelussa siirryttiin varsinaisiin haastatteluteemoihin, jotka olivat seuraavat:

- Prosessien tämänhetkinen toimivuus

- Prosessien tämänhetkinen tehokkuus
- Resurssien riittävyys
- Yhteistyö muiden osastojen kanssa
- Prosessien kehitystarpeet
- Lainsäädäntö ja standardit
- Käytössä olevat mittarit

Jokaista varsinaista teemaa avattiin lisäksi apukysymyksillä, jotka löytyvät varsinaisesta teema-haastattelurungosta (ks. Liite 1). Haastattelun teemat perustuvat aiheeseen liittyvään teoreettiseen viitekehukseen, johon tutustuttiin ennen haastatteluiden toteuttamista.

Työtä varten haastateltiin kolmea henkilöä, jotka työskentelevät toimeksiantajan perintä- ja luonvalvontaprosessien parissa. He valikoituivat haastateltaviksi toimenkuviansa perusteella, sillä prosesseja tarkasteltiin niitä toteuttavien ihmisten näkökulmasta. Ensimmäinen haastatteluista toteutettiin marraskuussa 2023, sillä haastateltava oli jäämässä vanhempainvapaalle. Toinen ja kolmas haastattelu toteutettiin syyskuussa 2024. Haastatteluista kaksi ensimmäistä toteutettiin kasvokkain, kolmas Teams-palaverina. Kasvokkain tapahtuneet haastattelut nauhoitettiin puhelimella, Teams-palaveri tallennettiin Teamsin omalla työkalulla.

Aineiston analysointi

Aineiston keräämistä seurasi sen analysointi. Analyysin ensimmäinen vaihe oli litterointi, joka tarkoittaa aineiston kirjoittamista kirjalliseen muotoon. Litterointi voidaan tehdä eri tarkkuudella, tarkin taso huomioi jopa äänenpainot. (Kananen 2017, 133–134.) Suurpiirteisimmänkin litteroinnin tulee kuitenkin kertoa, mitä aineistossa sanotaan. Haastattelujen tarkoituksena on usein saada selville henkilöiden asenteita tai mielipiteitä tutkimusilmioista. Tällöin puheen sisältö painottuu, ja litterointitarkkuudeksi riittää se, että asia tulee ymmärretyksi. Puheen taukoja tai äänenpainoja ei ole tarvetta kirjata. Suurpiirteisessäkin litteroinnissa tulee kuitenkin ottaa huomioon haastattelutilanne, ja siksi haastattelijan kysymyksetkin tulee kirjata ylös. Näin voidaan tutkia, miten haastateltaja vaikuttaa vastauksiin, ja tutkimuksesta tulee laadukkaampi. (Kallio, 2021.) Tähän työhön sopi suurpiirteinen litterointi, sillä haastatteluista oli tärkeintä poimia niiden asiasisältö.

Litterointia seurasi koodausvaihe. Koodauksessa aineistoa tiivistetään, jotta sen analysointi olisi helpompaa. Aineiston todellinen sisältö on helpompi löytää tiivistetystä muodosta. Aineistoon perehtyminen heti prosessin alussa on tärkeää, sillä pelkkä kerääminen ilman aineiston analyysia ei

johda tuloksiin. Koodaus on keino tiivistää aineistoa. Saman koodin alle yhdistetään samaa tarkoittavat asiat kuin myös yhteisen tekijän omaavat asiat. Koodauksella ei tule kuitenkaan heikentää aineiston laadullista sisältöä. Koodauksen ei ole tarkoitus olla vielä analyysia, vaan vain välivaihe helpottamaan sitä. Koodauksen jälkeen seuraavassa analyysivaiheessa hyödynnetään luotua koodistoa, ja etsitään aineistosta sen avulla rakenteita ja teemoja. Koodauksen tasolla on merkitystä, sillä liian laaja koodaus kadottaa tietoa, ja liian tiukka taas vaikeuttaa analyysia. (Kananen 2017, 136–137.)

Kun aineistoa oli käsitelty tarpeeksi, voitiin aloittaa itse analyysi. Laadullisen aineiston analysoinnin tavoitteena on yhtenäistää tutkimuskohteesta saatua tietoa, jotta aiheesta voidaan tehdä tulkin-toja ja lopulta myös johtopäätöksiä. Analysointitapoja on monia, jonka takia juuri omaan työhön sopivan menetelmän löytäminen voi olla vaikeaa. (Puusa 2020) Yksi laadullisen tutkimuksen analysointimenetelmistä on teemoittelu, jota voidaan pitää yhtenä sisällönanalyysin muodoista. Teemoittelussa etsitään aineistosta tutkimusongelman kannalta oleelliset aiheet, eli teemat, jotka nousevat esiin analyysin pohjalta toistuvina aiheina. Teemoittelu on yleinen teemahaastattelun analysointimuoto. Tulee kuitenkin muistaa, että teemahaastattelun teemat eivät ole suoraan aineiston teemoja. Jos analyysi ja haastattelu noudattavat samankaltaista teemajakoa, analyysi voi jäädä liian kapeakatseiseksi, eikä aineistosta saada irti kaikkea. (Juhila 2021.)

4 Tulokset

Tulokset on esitetty liitteessä 2 joka on salattu 29.11.2034 asti.

5 Johtopäätökset

Johtopäätökset on esitetty liitteessä 2 joka on salattu 29.11.2034 asti.

6 Pohdinta

Pohdinta on esitetty liitteessä 2 joka on salattu 29.11.2034 asti.

Lähteet

Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. 2020. Ohjeistus Arene ry:n verkkosivuilla. Viitattu 20.11.2024. <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?t=1578480382>.

Haaramo, V., Palmuaro, S. & Peill, E. 2023. IFRS-raportointi. Päivittyvä julkaisu. Helsinki: WSOY. Viitattu 5.2.2024. <https://janet.finna.fi>, AlmaTalent.

HE 21/2004. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta. Viitattu 23.2.2024. <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2004/20040021>.

HE 57/2012. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kaupallisten sopimusten maksuehdoista, laiksi saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta ja eräksi niihin liittyviksi laeiksi. Viitattu 23.2.2024. <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2012/20120057>.

Hellström, T. 2023. Maksuhäiriömerkintöjen kokonaismäärä kasvussa – ”Kuluttajien vakavat maksuvaikeudet ovat lisääntyneet”. Kauppalehti. Viitattu 12.9.2023. <https://www-kauppalehti-fi.ezproxy.jamk.fi:2443/uutiset/maksuhairiomerkittojen-kokonaismaara-kavussa-kuluttajien-vakavat-maksuvaikeudet-ovat-lisaantyneet/b29b7b47-5096-42d9-8ad2-43bea5ed67e9>.

Hyvärinen, M., Suoninen, E. & Vuori, J. Haastattelut. Julkaisussa Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Toim. J. Vuori. Tampere: Yhteis-kuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 14.10.2024. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-aineistot/haastattelut/>.

IFRS 9 Rahoitusinstrumentit – Finanssivalvonnan ja EKP:n käyttöönoton seurantatyö Suomessa. 2019. Finanssivalvonta, Valvottavatiedote 15.3.2019 – 8/2019. Viitattu 24.1.2024. <https://www.finanssivalvonta.fi/tiedotteet-ja-julkaisut/valvottavatiedotteet/2019/ifrs-9-rahoitusinstrumentit--finanssivalvonnan-ja-ekpn-kayttoonoton-seurantatyo-suomessa/>.

IFRS 9 -standardin merkittävät muutokset finanssialan yrityksille. 2017. Lohde Advance –blogi. Julkaistu 31.7.2017. Viitattu 24.1.2024. <https://www.loihdeadvance.com/blogi/uusi-ifrs-9-standardi>.

IFRS-standardit. Osa 1. 2020. Helsinki: ST-Akatemia.

Juhila, K. 2021. Teemoittelu. Julkaisussa Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Toim. J. Vuori. Tampere: Yhteis-kuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 2.9.2024. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>.

Juuti, P. & Puusa, A. 2020. Laadullisen tutkimuksen olemus. Kappale 4. Julkaisussa Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Toim. A. Puusa & P. Juuti. Helsinki: Gaudeamus. Viitattu 2.10.2023. <https://janet.finna.fi>, Elliblibrary.

- Kallio, A. 2021. Litterointi. Julkaisussa Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Toim. J. Vuori. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 18.10.2023. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-prosessi/litterointi/>.
- Kananen, J. 2009. Vientikaupan maksuliikenne ja rahoitus. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisu 102. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisu 234. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Konkurssien määrä jatkaa kasvuaan – näin asiakkaasta kannattaa pitää huolta. 2023. Artikkelit Taloushallintoliiton verkkosivuilla. Viitattu 12.9.2023. <https://taloushallintoliitto.fi/konkurssien-maara-jatkaa-kasvuaan-nain-asiakkaasta-kannattaa-pitaa-huolta/>.
- Korkolaki 633/1982. Annettu 20.8.1982. Viim. muutos 9.7.2020. Viitattu 23.2.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1982/19820633>.
- Koulu, R. & Lindfors, H. 2021. Maksukyvyttömyys: yritys velkojana ja velallisena. 2., uudistettu painos. Helsinki: Kauppakamari. Viitattu 8.3.2024. <https://janet.finna.fi>, KauppakamariTieto.
- Koulu, R., Lindfors, H. & Niemi, J. 2023. Insolvenssioikeus. Päivittyvä julkaisu. Helsinki: SanomaPro. Viitattu 8.3.2024. <https://janet.finna.fi>, AlmaTalent.
- Lehtonen, Y., Mökkönen, K., Töyrylä, H., Seulu, M., & Tammenkoski, R. 2023. Perintä ja luotonhallinta. Päivittyvä julkaisu. Helsinki: WSOY. Viitattu 24.7.2024. <https://janet.finna.fi>, AlmaTalent.
- Lindström, J. 2014. Luotonvalvonta ja saatavien perintä. 4., uudistettu painos. Helsinki: Talentum. Viitattu 11.3.2024. <https://janet.finna.fi>, AlmaTalent.
- Linna, T. & Saarnilehto, A. 2016. Velan vanhentuminen. Viitattu 18.3.2024. Helsinki: AlmaTalent. <https://janet.finna.fi>, AlmaTalent.
- Luottotietolaki 527/2007. Annettu 11.5.2007. Viim. muutos 8.7.2022. Viitattu 23.2.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070527>.
- Niemi, M-L. 2014. Luotto-oikeus: Luottotyypit, perintäprosessit Ja takaisinsaanti. Helsinki: Talentum.
- Nurmo, P. 2016. Rahoitusinstrumentit – uuden IFRS 9 -standardin keskeinen sisältö. ST-Akatemian blogi. Julkaistu 20.12.2016. Viitattu 24.1.2024. <https://stakatemia.fi/blogit/rahoitusinstrumentit-uuden-ifrs-9-standardin-keskeinen-sisalto/>.
- Perintälaki 513/1999. Laki saatavien perinnästä. Annettu 22.4.1999. Viim. muutos 29.4.2022. Viitattu 16.11.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990513>.

Puusa, A. 2020. Näkökulmia laadullisen aineiston analysointiin. Kappale 9. Julkaisussa Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Toim. A. Puusa & P. Juuti. Helsinki: Gaudeamus. Viitattu 2.9.2024. <https://janet.finna.fi>, Ellibslibrary.

Revenue from Contracts with Customers – A guide to IFRS 15. 2018. Julkaisu Deloitteen verkkosivuilla. Viitattu 14.2.2024. <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/lu/Documents/audit/lu-IFRS-15.pdf>.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 29.11.2024. <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>.

Sundvik, P. 2014. Uusi IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardi. Julkaisussa Uusia tuulia IFRS-rintamalla. KPMG IFRSview-artikkelikokoelma joulukuu 2014, 31–35. Viitattu 24.1.2024. https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/fi/pdf/2017/01/IFRS-View-2014_final.pdf.

Suomen Pankki. 2024. Korkolain mukainen viitekorko ja viivästyskorot, %. Viitattu 30.7.2024. https://www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/rahalaitosten-tase-lainat-ja-talletukset-ja-korot/taulukot/rati-taulukot-fi/viitekorko_fi/.

Tuomala, M. & Jalkanen-Steiner J. 2014. Uusi IFRS 15 Myyntituotot asiakassopimuksista -standardi vaikuttaa kaikkiin yrityksiin. Julkaisussa Uusia tuulia IFRS-rintamalla. KPMG IFRSview-artikkelikokoelma joulukuu 2014, 15–22. Viitattu 2.2.2024. https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/fi/pdf/2017/01/IFRS-View-2014_final.pdf.

Vuori, J. 2021. Tutkimusetiikka ihmistieteissä. Julkaisussa Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Toim. J. Vuori. Tampere: Yhteis-kuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 20.11.2024. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusetiikka/tutkimusetiikka-ihmistieteissa/>.

Willman, P. 2019. Saatavien perintä. Helsinki: Edita.

Liitteet

Liite 1. Teemahaastattelurunko

- Kokemus perintä- ja luotonvalvontaprosesseista
 - Mitä tehtäviä hoitanut, kuinka kauan?
 - Millainen toimenkuva / työnrajaus on?
- Prosessien tämänhetkinen toimivuus
 - Millaisia kehittämistarpeita prosesseissa on?
 - Miten tämänhetkiset prosessit toimivat?
 - Miten yhtenäisiä prosessit mielestäsi ovat?
- Prosessien tämänhetkinen tehokkuus
 - Miten tehokkaina pidät tämänhetkisiä prosesseja?
- Resurssien riittävyys
 - Miten prosesseihin varatut resurssit riittävät?
- Yhteistyö muiden osastojen kanssa
 - Onko yhteistyötä muiden osastojen, esimerkiksi myynnin kanssa?
 - Miten yhteistyö sujuu?
 - Kuinka hyödyllisenä näet yhteistyön?
 - Miten yhteistyötä voitaisiin kehittää?
- Prosessien kehitystarpeet
 - Mitkä osat prosesseissa kaipaivat kehitystä?
 - Miten prosesseja tulisi selkeyttää?
 - Miten havaitsemiasi epäkohtia voitaisiin kehittää?
- Lainsäädäntö ja standardit
 - Millaiseksi koet osaamisesi perintään ja luotonvalvontaan liittyvästä lainsäädännöstä ja muista määräyksistä?
 - Miten IFRS-standardien noudattaminen vaikuttaa tekemääsi perintä- ja luotonvalvontatyöhön?
- Käytössä olevat mittarit
 - Mitä perintään ja luotonvalvontaan liittyviä asioita seurataan?
 - Millä mittareilla näitä asioita seurataan?
 - Mitä mieltä olet mittarien tarjoamasta tiedosta? Tukevatko ne tarpeeksi?

Liite 2. Tulokset, johtopäätökset ja pohdinta (salassa pidettävä)